



ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ
МЕЃУНАРОДЕН РЕЗИДУАЛЕН МЕХАНИЗАМ ЗА КРИВИЧНИТЕ СУДОВИ

ПРИРАЧНИК ЗА ЕДУКАТОРИ ПО ИСТОРИЈА

ЗА УПОТРЕБА НА АРХИВИТЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ КРИВИЧЕН СУД ЗА ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛАВИЈА И
МЕЃУНАРОДНИОТ РЕЗИДУАЛЕН МЕХАНИЗАМ ЗА КРИВИЧНИТЕ СУДОВИ

ОБУКА И МЕТОДОЛОГИЈА



ПРОГРАМА НА МЕХАНИЗМОТ ЗА ИНФОРМИРАЊЕ
НА ЗАЕДНИЦИТЕ ПОГОДЕНИ ОД КОНФЛИКТИТЕ



Финансирано од
Европска Унија

Програма на Механизмот за информирање на заедниците
погодени од конфликтите (ПМИ)

Прирачник за едукатори по историја

за употреба на архивите на Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија и
Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови

Обука и методологија

Публикација на Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите, на Секретаријатот на Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови (МРМКС)

Главни и одговорни уредници: Аниса Суческа и Рада Пејиќ-Сремац

Уредници: Немања Стјепановиќ и Радољуб Јовановиќ

Графички дизајн: Лесли Хондебринк-Хермер

Автори: Адмир Ибрчиќ, Александар Тодосијевиќ, Арна Дагуда – Торлаковиќ, Доника Џемајили, Емина Живковиќ, Игор Јовановиќ, Игор Радуловиќ, Наташа Костиќ, Милош Вукановиќ и Мире Младеновски

Превод на македонски јазик: Ана Марија Наумовска

Објавено во јуни 2023

Посебна благодарност упатуваме до Европската асоцијација на едукатори по историја (EUROCLIO), до нивните членови - здруженија и едукатори по историја од земјите од поранешна Југославија - за нивната непроценлива поддршка и што ја дадоа на Програмата за информирање на заедниците погодени од конфликтите во создавањето и имплементирањето на образовната програма за користење на архивите на Судот и Механизмот во создавањето на наставен материјал за војните од 1990-те. Нивната експертиза, труд и ентузијазам доведоа до создавањето на овој Прирачник.

Оваа публикација настана со финансиска поддршка на Европската унија. Нејзината содржина е одговорност на ПМИ и не ги одразува нужно ставовите на Европската унија.

Предговор

Прирачникот за наставници по историја за употреба на архивскиот материјал на Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија (МКСЈ или Трибуналот) и Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови (МРМКС или Механизмот) во наставата по историја е резултат на соработка на Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите (ПМИ), здруженијата на наставници по историја од земјите од поранешна Југославија и Европската асоцијација на наставници по историја - EUROCLIO.

Прирачникот е плод на повеќегодишно искуство во спроведување на работилници низ целиот регион на поранешна Југославија, кадешто повеќе од 500 наставници беа обучени како да ги пребаруваат, селектираат и користат архивските материјали на овие два суда во наставата по историја во врска со темите што ги опфаќаат настаните од конфликтите во деведесетите години во поранешна Југославија и државите кои настанаа со нејзиното распаѓање.

Прирачникот содржи два тома, Првиот том нуди краток преглед на работата на овие два суда и го опишува нивниот придонес во идентификувањето на судски утврдените факти за војните од деведесетите години, што може да биде корисно за утврдување на историската вистина. Исто така, во анексот во рамките на првиот том се претставени интернет-страници и електронската судска архива на МКСЈ и Механизмот и објаснето е како преку нив може да се стигне до содржина што е важна за наставата по историја. Покрај тоа, првиот том дава преглед на методологијата позната како *настава за разбирање*, која беше користена како тематски водич на работилниците со цел да им се помогне на наставниците да ги прилагодат овие сложени теми на учениците.

Во вториот том претставени се пет теми што самите наставници ги создадоа врз основа на архивскиот материјал од судските архиви, но и други извори базирани на наследството на МКСЈ и Механизмот, како што се [Центарот за транзициска правда „Сенс“](#), [Мрежата за помирување на РЕКОМ](#) и [Фондот за хуманитарно право](#). Вториот том содржи вкупно пет вакви тематски единици, а на секоја од тие целини работеа по двајца наставници по историја од две различни земји, со што се обезбедува регионална перспектива. Третиот том, кој е во подготовка, ќе содржи уште пет тематски целини и ќе биде додаден на постојниот материјал.

Овој прирачник е наменет за наставници по историја кои сакаат да ги унапредат своите знаења и вештини за користење на судските архивски материјали во наставата по историја за војните во деведесетите години во

регионот на поранешна Југославија. Уверени сме дека овој прирачник ќе им помогне на наставниците да пронајдат и користат релевантни извори во нивната работа, како и да придонесат за подобро разбирање на историските факти поврзани со воените конфликти од 1990-те години во поранешна Југославија.

Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите

Историјата која сè уште не е историја

Историјата на војните од 1990-те на територијата на поранешна Југославија е сè уште чувствителна и контроверзна тема за многумина. Овој период се памети на различни и честопати многу контрадикторни и меѓусебно исклучиви начини. Токму поради оваа причина, овој период од историјата (кој сè уште не станал минато) треба да се проучува. EuroClio работеше со експерти за образование по историја и практичари од регионот на прашањето како да се проучуваат овие теми на одговорен начин.

Во препораките „Како да се разбере минатото што не поминува“, ¹ напишани од колеги од Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија, се издвојуваат неколку фактори што влијаат врз наставата и учењето за војните во Југославија и нејзините држави-наследнички: огромните трошоци за војните, нивниот ефект врз односите во и меѓу општествата и државите во регионот, постоењето на многу различни толкувања на војните, употребата, манипулацијата, премолчувањето и поедноставувањето на историјата од страна на политичките елити и општествените групи.

Цврсто веруваме дека справувањето со чувствителни и контроверзни теми во историјата на одговорен начин придонесува за долгорочно помирување во поделените општества. Ова е важно за да се спротивставиме на поедноставените наративи и едностраните толкувања. Поверојатно е учениците да најдат мирни решенија за конфликтите и да се справат со тешките конфликти од минатото доколку ги разбираат различностите, доколку се стекнат со способност да се стават себеси во кожата на другиот и доколку се подготвени да ги разгледаат алтернативните објаснувања. Токму заради ова, историскиот метод кој стои во срцето на наставата по историја е совршен противотров за таблоидните дезинформации што за жал ги гледаме постојано и во регионот, и пошироко.

Учениците треба да бидат способни да се спротистават на историските манипулации и да стекнат способност да не се согласуваат околу толкувањата без при тоа несогласување да прибегнуваат кон омраза и насилство.² За да се осигураат дека станува збор за конструктивни дискусии, на учениците им се потребни проверени информации за војните, како и можности за анализа,

¹ Kako razumijeti prošlost koja ne prolazi, Preporuke za odgovorno poučavanje ratova u Jugoslaviji i zemljama nasljednicama (n.d.). <https://devedesete.net/wp-content/uploads/2018/03/Kako-razumijeti-proslost-koja-ne-prolazi.pdf>

² За специфични стратегии кои се развиени околу прашањето како да се олесни дебатата, дијалогот и дискусијата во училницата, види ја публикацијата на EuroClio: [Learning to Disagree Teachers' Guide](#), објавена во 2021 година.

разбирање и евалуација на различни извори и толкувања на настаните, за потоа тие да се оспособат за справување со неизвесноста.

За таа цел, архивата на МКСЈ е бесценет ресурс. Тоа е веројатно најголемата архива со извори поврзани со војните од деведесетите години кој го користат речиси сите истражувачи кои специјализираат на оваа тема, вклучувајќи ги оние кои се критички настроени против судот. Овозможувајќи пристап до оваа архива, Механизмот му овозможува секому да ги истражува судските предмети, да ја види основата врз која се донесени пресудите и самостојно да одлучи дали ќе го постигне истиот заклучок. Сметаме дека овој вид на истражувања и преиспитувања, како и пристапот до информации, се важни за имплементирањето и критичкото разбирање на демократијата, владеењето на правото и човековите права.

Прирачникот пред вас го поддржува пристапот на учениците и наставниците до овие архивски материјали. Тој исто така придонесува кон подобро учење. Прирачникот и архивата им помагаат на младите да истражуваат прашања што се важни за нив, да ги тестираат своите тврдења преку докази и да разгледаат повеќе перспективи. Тоа ќе им помогне да разберат дека начинот на кој луѓето ја гледаат историјата е под влијание на нивните уверувања, искуства и потекло, но и дека, иако ретко постои само едно точно толкување, не сите толкувања се подеднакво валидни.

Работата на Механизмот и локалните наставници по историја на отворањето на архивите за наставна употреба е важна и од историско-научна и од историско-дидактичка перспектива. Поголемиот дел од примарните извори кои сега се достапни се клучни за историчарите во обликувањето на нашето разбирање за времето кое го прикажуваат, но и за времето кога биле собрани и каталогизирани.

Директната работа со примарни извори овозможува пристап до минатото и конструирање на историски наративи засновани на факти преку критичко испитување. Овој Прирачник за наставници покажува како може да се искористат изворите кои најчесто се применуваат во процесите на транзициска правда за да се поттикнат вештини за критичко размислување кај учениците, вештини кои се неопходни за соочување со скорешното и тешко минато кое сè уште се чувствува во современото општество ширум регионот.

Понатаму, објавувањето на овој Прирачник за наставници е навремено, бидејќи одговара на јасната и очигледна потреба што се чувствува низ целиот регион. Војните од 1990-те и раните 2000-ти конечно се третираат како историја и тема со која треба да се работи во училиниците и на часовите по историја. Оваа публикација ја надополнува работата која EuroClio и нејзините здруженија-членки ја спроведуваат во рамките на проектот „Учење историја која сè уште не е

историја II“, финансиран од Министерството за надворешни работи на Холандија и Глобалниот центар за плурализам.

Тој проект има поширок пристап, разгледувајќи повеќе извори (и тоа не нужно поврзани со процесите на транзициска правда) во креирањето на наставни планови и стратегии за настава со цел соочување со тешкото минато од 1990-те. Проектот се надоврзува на истражувањето што го спроведоа EuroClio и CDRSEE³ за тоа како наставниците ги перцепираат предизвиците на образованието по историја во регионот (особено во однос на обработката на контроверзни теми како што се 1990-те).

Предавањето на овие теми на начин кој вклучува критичко размислување, поставување отворени прашања и вкрстено испитување на доминантните и спорните толкувања бара храброст. Оваа реалност стана болно очигледна кога нашето здружение-членка UDI EUROCLIO во Србија се соочи со низа лажни обвинувања и националистички гнев во локалниот таблоиден печат по заедничката организација на обуки за наставници заедно со Механизмот.⁴ Овој настан не е изолиран. Ситуацијата и во други делови од регионот исто така дава причини за загриженост.⁵

Групата наставници која се бави со овие предизвици и развива методи за соочување со тешкото минато со цел движење кон помирна и поправедна иднина, со право доби меѓународно признание.⁶ Сепак, потребна им е и поддршка од националните и локалните носители на одлуки, колеги и јавни личности, за да ја зачуваат својата професионална автономија.

Многу наставници не се чувствуваат компетентно, сигурно или доволно поддржано од образовниот систем, училиштната средина или локалната заедница.⁷ Личните искуства со војните, вклучувајќи ги и трауматичните искуства, придонесуваат кон предизвиците.

³ Види Maric, D., & Jovanovic, R. (2017). Teachers On Teaching: How Practitioners See The Current State And Future Developments In History Education Across The Western Balkans (Rep.). Hague, The Netherlands: EuroClio.

⁴ Соопштение за јавноста: [Solidarity with Association for Social History UDI – EUROCLIO. euroclio.eu/2021/09/01/press-release-solidarity-with-association-for-social-history-udi-euroclio/](https://solidarity-with-association-for-social-history-udi-euroclio.eu/2021/09/01/press-release-solidarity-with-association-for-social-history-udi-euroclio/)

⁵ На пример, види го интервјуто со [Хрвоје Класиќ за ситуацијата во Хрватска](#) и [написот за ситуацијата во Црна Гора](#).

⁶ Групата наставници ја освои втората награда „Anna Lindh Euromed Dialogue“ во 2009 година и наградата „Global Pluralism“ во 2019.

⁷ На пример, во фокус групата што проектот ја спроведе со наставници по историја, еден наставник изјави: „Проблемот во училиштето е – со која тема и да се занимавам, наставникот по веронаука ги испитува децата за она што јас сум им го кажал. И така – настанува кавга.“ Ова е еден од многуте примери што наставниците ги споделија за тоа како се чувствуваат неподдржано од системот во кој предаваат. Други наставници спомнаа дека се чувствувале неподготвени: „Не би

Ќе продолжиме да ги поддржуваме оние едукатори кои се подготвени да се борат против поделбите и тесноградото размислување што може да доведе до нови конфликти, преку поттикнување на дискусии, размислување и признавање на заедничкото искуство.

Стивен Стегерс
Извршен директор
EuroClio – Европско здружение на едукатори по историја

се осмелил бидејќи сметам дека не сум доволно компетентен да се занимавам со некои историски и политички области и детали.”

За Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови

Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови (Механизмот или МРМКС) е основан како наследник на Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија (МКСЈ или Трибуналот) и Меѓународниот кривичен суд за Руанда (МКСР). Механизмот е основан со резолуцијата 1996 (2010) на Советот на безбедност на Обединетите нации. Целта на Механизмот е да ја доврши преостанатата работа на овие два револуционерни *ad hoc* меѓународни кривични суда и да го чува нивното наследство.

Механизмот започна со работа на 1 јули 2012 година во Аруша (Танзанија), односно на 1 јули 2013 во Хаг (Холандија). Со текот на времето, огранокот во Аруша ги преземаше и конечно ги наследи функциите на МКСР, додека пак огранокот во Хаг го стори истото со функциите на МКСЈ.



По затворањето на МКСР (31 декември 2015) и на МКСЈ (31 декември 2017), Механизмот продолжи да дејствува како самостојна институција.

Огранокот на Механизмот во Хаг презеде неколку предмети од МКСЈ кои беа во жалбена постапка кога Трибуналот ги затвори своите врати во декември 2017 година. Жалбените постапки во предметите против Радован Караџиќ и Ратко Младиќ завршија со казни доживотен затвор. Жалбената постапка во предметот против Војислав Шешељ заврши со казна од 10 години затвор. Жалбената постапка во повтореното судење на Јовица Станишиќ и Франко Симатовиќ заврши со казни од по 15 години затвор, на 31 мај 2023 година. Ова е воедно и последниот предмет што е наследен од МКСЈ. Покрај тоа, Механизмот

продолжува да ги извршува своите преостанати (резидуални) правосудни функции во голем број предмети.

Механизмот е, исто така, одговорен за зачувување на граѓата и управување со архивите на МКСП, МКСЈ и на самиот Механизам. Во овие архиви се документирани истрагите, обвиненијата и судските постапки, заштитата на сведоците, активностите поврзани со притворањето на обвинетите, извршувањето на казните, како и односите на меѓународните судови со државите, другите обвинителски органи, меѓународните и невладини организации, како и со пошироката јавност. Архивите се состојат од разни материјали – од фотографии и документи до карти и аудиовизуелни снимки.⁸ Доказниот материјал и исказите на сведоците од судењата пред МКСЈ и Механизмот се достапни во јавната база на податоци на Механизмот. Базата е достапна на следниот [линк](#).

Архивите се сопственост на Обединетите нации, а Службата на Механизмот за архивирање и документација ги одржува во согласност со највисоките меѓународни стандарди.

⁸ Види ја електронската изложба [„Поглед низ отворените врати на архивата“](#). Прочитај повеќе за [архивите на меѓународните кривични судови](#).

За Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија

[Меѓународниот кривичен трибунал за поранешна Југославија](#) беше суд на Обединетите нации, основан на 25 мај 1993 година како одговор на масовните злосторства што се случуваа во тој момент во Хрватска и Босна и Херцеговина. Вестите за страшните злосторства, илјадниците убиени, ранети, мачени и сексуално злоставувани во заточенички логори, и стотиците илјади протерани од своите домови, го згрозија светот и го поттикнаа Советот за безбедност на Обединетите нации да дејствува.

МКСЈ беше првиот суд за воени злосторства основан од страна на Обединетите нации, како и првиот меѓународен суд за воени злосторства по судењата во Нирнберг и Токио. Го основаше Советот за безбедност на Обединетите нации врз основа на VII поглавје од Повелбата на ОН, со Резолуцијата 827.

Трибуналот обвини 161 лице за тешки прекршувања на меѓународното хуманитарно право сторени на територијата на поранешна Југославија. Од нив, 91 беа осудени, 18 ослободени, 13 обвиненија беа пренесени на национални судови, додека обвиненијата против 20 лица беа повлечени, а 17 обвинети починаа пред да бидат предадени на Трибуналот или пред завршување на нивните судења.

Трибуналот беше основан како привремена институција и не можеше да ги гони сите осомничени за воени злосторства за време на конфликтите во поранешна Југославија. Сепак, преку своите одлуки за геноцид, воени злосторства и злосторства против човештвото, Трибуналот покажа дека функцијата и положбата во државните структури повеќе не може да претставува штит од кривична одговорност.

Трибуналот го воспостави и начелото на индивидуализација на вината, именувајќи ги и изведувајќи ги виновниците за масовните злосторства пред лицето на правдата, со што се заштитија цели заедници и нови генерации од нивно етикетање како „колективно одговорни“.

Она што можеби е и најзначаен придонес во процесот на соочување со минатото во земјите од поранешна Југославија е утврдувањето на фактите и можноста да се слушне гласот на жртвите. За време на судењата, судиите внимателно ги разгледуваа исказите на очевидци, преживевани сторители, поранешни членови на воени, политички и полициски структури, експерти од различни области, како и различните документи, видеоснимки, фотографии, прислушувани разговори, форензички анализи и други доказни материјали.

Покрај доказите изведени на судењата, значителен придонес за утврдувањето на фактичката состојба дадоа и признанијата на вина од страна на обвинетите.

Доказниот материјал и исказите на сведоците од судењата пред Трибуналот, а потоа и пред Механизмот, се достапни во јавната база на податоци на Механизмот. Базата е достапна на следниот [линк](#).

За програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите

[Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите](#) (ПМИ) има за цел да го унапреди знаењето и разбирањето на граѓаните од државите кои настанаа со распаѓањето на Југославија за фактите утврдени пред МКСЈ и Механизмот во врска со злосторствата извршени за време на војните од деведесеттите. Во таа насока, ПМИ се стреми да придонесе кон процесите на транзициска правда и да помогне во зајакнувањето на владеењето на правото во регионот на Западен Балкан.

Во тој поглед, ПМИ се потпира на архивите на МКСЈ и на Механизмот, како и на нивното севкупно наследство, со цел на јавноста да ѝ обезбеди фактички поткрепена слика за злосторствата извршени за време на конфликтите, особено преку предметите во кои овие судови изрекле пресуди.

Целта на ПМИ е да ги вклучи клучните актери во државите од поранешна Југославија, како што се здруженијата на жртви, младите, просветните работници, медиумите, организациите на граѓанското општество и академската заедница.

Како наследник на *Outreach*-програмата на МКСЈ, ПМИ продолжува да го поддржува повоениот напредок и напорите за постигнување траен мир на подрачјето на поранешна Југославија.

Обезбедувајќи јавен пристап до судски утврдените факти и архивскиот материјал поврзан со конфликтите во поранешна Југославија преку континуирано партнерство со локални актери и обраќање кон клучните целни групи, ПМИ ги поддржува постоечките процеси на транзициска правда, помага во развојот на нови локални и регионални иницијативи, со што придонесува кон изградба на безбедни и стабилни општества во регионот на поранешна Југославија.

ПМИ е поддржана од Европската унија.

Работата на Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите со наставниците по историја во регионот на поранешна Југославија

Outreach програмата на МКСЈ препозна дека едукацијата на младите за утврдените факти за војните од деведесеттите години на територијата на поранешна Југославија претставува значаен елемент во процесот на соочување со минатото и помирувањето, па затоа во 2011 година започна проект под наслов

„Приближување до младите“. Претставници на *Outreach* програмата и правници од МКСЈ ги посетуваа средните училишта и универзитетите со цел да зборуваат за злосторствата што биле извршени во тие заедници за време на конфликтите од деведесеттите години на XX век, а кои биле разгледувани во судниците на Трибуналот.

Во рамки на овој проект беа опфатени повеќе од 10 000 средношколци и студенти ширум поранешна Југославија. Преку анализа одговорите на прашалниците на учесниците, беше утврдено, меѓу другото, дека колку повеќе младите знаат и прифаќаат дека припадници на „нивната“ етничка група исто така извршиле злосторства за време на конфликтите, толку е поголема веројатноста дека ќе веруваат во можноста за помирување и ќе се залагаат за него. Главната поука извлечена од *Outreach* проектот за младите во рамки на работата на Трибуналот е дека на младите треба да им се даде увид во блиското минато кој ќе биде избалансиран и заснован врз факти, како и да им се даде можност да поставуваат прашања и да разговараат отворено за овие теми.

Outreach проектот на Трибуналот за младите, исто така, откри значајни ограничувања, пред сè во однос на потребата да се обезбедат локални и континуирани, а не еднократни модели на образовна интервенција насочена кон младите. Дополнително, укажа на неопходноста од обезбедување одржливост на ваквите образовни иницијативи, што може да се постигне само преку ангажман на локални актери, пред сè на наставници од средните училишта и универзитетите.

Ова се само дел од причините поради кои Програмата на Механизмот за информирање (ПМИ) започна со имплементација на проект наменет за наставниците по историја во земјите од поранешна Југославија.

Затоа, главната цел на работата со наставниците во рамки на проектот на ПМИ е создавање услови за одржливо образование на младите луѓе во поранешна Југославија за злосторствата извршени за време на конфликтите од деведесеттите години, преку оспособување на наставниците по историја да ја користат богатата архивска граѓа на Трибуналот и Механизмот за подготовка на лекции за воените конфликти. Работилниците на кои наставниците се обучуваат да ја пребаруваат архивата и да подготвуваат предавања се одржуваат во соработка со EUROCLIO – Европското здружение на наставници по историја и неговите членки-здруженија на наставници по историја во земјите од поранешна Југославија. Овие работилници се исто така осмислени во консултација со претставници на здруженијата на наставници по историја од регионот.

Секоја група што се обучува учествува на две работилници. На првата работилница, наставниците се запознаваат со материјалите достапни на интернет-страниците на МКСЈ и Механизмот, како и со онлајн судската база, и

учат како да ги пребаруваат овие извори. По оваа прва работилница, секој учесник избира тема за која ќе подготви наставен материјал или план за час, потпирајќи се на судски утврдени факти и архивски материјали од Трибуналот и Механизмот. На втората („follow-up“) работилница, наставниците имаат можност да ги претстават своите новоразвиени наставни материјали, да разменат искуства и да разговараат за најдобрите практики во развојот на едукативни алатки базирани на судски утврдените факти.

За да обезбеди регионална перспектива во текот на своите работилници, ПМИ разви тесна соработка со здруженијата на наставници по историја од државите настанати со распадот на поранешна Југославија. Во согласност со тоа, десет претставници од EUROCLIO и националните здруженија од овие држави се активни соработници кои учествуваат на секоја работилница и дополнително се обучуваат преку модулот „train-the-trainer“, преку кој се оспособуваат за понатамошно ширење и распространување на ова знаење во своите земји.

Од 2019 година наваму, ПМИ организираше повеќе од 40 такви работилници и обучи над 500 наставници по историја од земјите од поранешна Југославија. Процесот на избор на учесници за работилниците го спроведуваа претставници на EUROCLIO и/или здруженијата на наставници по историја во секоја земја.

По завршување на работилниците и обуките на ПМИ, повеќе од 60% од наставниците кои учествуваа одржале предавања за конфликтите од деведесеттите пред своите ученици, користејќи ги архивите на МКСЈ и Механизмот, за што подготвиле над 350 наставни планови.

Во рамките на работилниците беше развиена и методологија која се користи како рамка за создавање на наставен материјал, а која ја изработи образовен консултант. Поглавјето кое следува ѝ е посветено токму на оваа методологија.

Како да се подучува за војните од 1990-те користејќи ги архивите на МКСЈ и МРМКС

Вовед

Наставата по историја претставува важен елемент во процесот на помирување. Американскиот социолог Елизабет А. Кол тврди дека „разбирањето на историјата е клучно за способноста на едно општество да се соочи со минатото со цел да обезбеди помирна иднина“.⁹ Меѓутоа, подучувањето за недалечното насилно минато претставува предизвик во сите пост-конфликтни општества. Авторката идентификува неколку групи проблеми кои силно се поврзуваат со наставата по историја на просторот на поранешна Југославија. Една група проблеми произлегува од тензиите меѓу двете спротивставени цели на образованието по историја: развивањето на критичко размислување и поддршка на патриотизмот. Додека развојот на критичкото размислување е широко прифатена доминантна цел на образованието, поддршката на патриотизмот е една од главните цели на образованието по историја од самиот почеток на неговото постоење и сè уште преовладува во многу земји. Овие проблеми се присутни во сите општества, но се засилени во општества со неодамнешна историја на насилни конфликти. Уште една тензија произлегува од спротивставените потреби на општествата со неодамнешна историја на насилство. Од една страна, неспорно е дека овие општества имаат потреба од точно претставување на (претежно) негативното минато. Од друга страна, секое пост-конфликтно општество е во одредена мера кривко како резултат на конфликтите. Неопходно е да се имаат предвид двете потреби при осмислувањето и имплементирањето на програми за наставниците по историја во пост-конфликтните општества. Последната група проблеми, која е најпозната во поранешните југословенски републики, се однесува на фактот дека формалното образование по историја е само еден од изворите на историско знаење за неодамнешното насилно минато. Донекаде слично на другите групи проблеми, овој проблем се јавува во пост-конфликтни општества кога различните верзии на минатото достапни надвор од училишните по историја, се во остар судир со она што историјата како академска дисциплина им го нуди на учениците преку формалното образование.¹⁰ Сите овие, но и многу други проблеми, можат да претставуваат пречки при осмислувањето и спроведувањето на обуки за

⁹ Elizabeth A. Cole, ed., 'Introduction: Reconciliation and History Education', in *Teaching the Violent Past: History Education and Reconciliation* (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers: In cooperation with the Carnegie Council for Ethics in International Affairs, 2007), 1–28.

¹⁰ Elizabeth A. Cole, ed., *Teaching the Violent Past: History Education and Reconciliation* (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers: In cooperation with the Carnegie Council for Ethics in International Affairs, 2007).

наставници по историја, поради што се трудеме да ги имаме повеќето од нив предвид при создавањето на оваа програма за обука.

Со што работат наставниците по историја во регионот?

Една од главните алатки што ги користат наставниците по историја е учебникот, а резултатите од бројни истражувања на учебници по историја во поранешните југословенски држави (Србија,¹¹ Косово,^{12,13} Хрватска,¹⁴ Северна Македонија,¹⁵ Црна Гора¹⁶ и Босна и Херцеговина¹⁷) не даваат многу причини за оптимизам. Со одредени локални варијации, поголемиот дел од авторите се согласуваат дека учебничките наративи ги прикажуваат другите нации во негативно светло, ги обвинуваат за насилството и ја позиционираат „нашата“ нација како најголема жртва на распадот на Југославија. Тоа ги остава наставниците по историја во специфична положба. Нивната задача е да им пренесат знаење на учениците користејќи учебници што содржат, во најмала рака, дискутабилни наративи за тоа што се случило. Покрај ова, официјалните

¹¹ Rodoljub Jovanović, 'Intercultural Education in Post-Conflict Societies: Historical Narratives of the Break-up of Yugoslavia in Serbian High School History Textbooks', in *Intercultural Education: Critical Perspectives, Pedagogical Challenges and Promising Practices*, ed. Cinzia Pica-Smith, Carmen N. Veloria, and Rina Manuela Contini, Education in a Competitive and Globalizing World (Hauppauge, NY: Nova Science Publishers, Inc, 2020), 183–215; Tamara Pavasović Trošt, 'Ruptures and Continuities in Nationhood Narratives: Reconstructing the Nation through History Textbooks in Serbia and Croatia: Ruptures and Continuities in Nationhood Narratives', *Nations and Nationalism* 24, no. 3 (July 2018): 716–40, <https://doi.org/10.1111/nana.12433>; Dubravka Stojanović, 'Slow Burning: History Textbooks in Serbia, 1993–2008', *Transition and the Politics of History Education in Southeast Europe*, 2009, 141–58.

¹² Оваа одредница нема влијание врз позицијата во однос на статусот на Косово и е во согласност со Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на ОН од 1999 година и Мислењето на Меѓународниот суд на правдата за декларацијата за независност на Косово.

¹³ Shkëlzen Gashi, *Kosova 1912-2000 in the History Textbooks of Kosova, Albania and Serbia* (KAHCR-Kosovar Association for Human and Children's Rights, 2012).

¹⁴ Snježana Koren, 'History, Identity, and Curricula: Public Debates and Controversies Over the Proposal for a New History Curriculum in Croatia', in *Nationhood and Politicization of History in School Textbooks: Identity, the Curriculum and Educational Media*, ed. Gorana Ognjenović and Jasna Jozelić, 2020, <https://doi.org/10.1007/978-3-030-38121-9>; Domagoj Švigir, 'Slika „drugoga“: predodžbe o Srbima u hrvatskim udžbenicima povijesti za osnovnu školu od 1990. do 2012. godine', *Historijski zbornik* 71, no. 1 (2018): 105–34; Ana Tomljenović, 'Slika Hrvata u Srpskim i Srba u Hrvatskim Udžbenicima Povijesti Za Osnovu Školu', *Povijest u Nastavi* X, no. 19 (1) (2012): 1–32.

¹⁵ Darko Stojanov and Petar Todorov, 'The Myth of Victimization in Macedonian History Textbooks (1991–2018)', in *Nationhood and Politicization of History in School Textbooks: Identity, the Curriculum and Educational Media*, ed. Gorana Ognjenović and Jasna Jozelić, 2020, <https://doi.org/10.1007/978-3-030-38121-9>; Petar Todorov, 'Teaching History in Macedonia after 2001: Representations of Armed Conflict between Ethnic Macedonians and Ethnic Albanians', in *History Can Bite: History Education in Divided and Postwar Societies*, ed. Denise Bentrovato, Karina V. Korostelina, and Martina Schulze, Eckert. Die Schriftenreihe, Band 141 (Göttingen: V & R unipress, 2016).

¹⁶ Saša Knežević and Nebojša Čagorović, 'Ideological Changes in the History Textbooks Of Montenegro', in *Nationhood and Politicization of History in School Textbooks: Identity, the Curriculum and Educational Media*, ed. Gorana Ognjenović and Jasna Jozelić, 2020, <https://doi.org/10.1007/978-3-030-38121-9>.

¹⁷ Goran Šimić, 'To Believe or Not to Believe: Current History Textbooks in Bosnia and Herzegovina', in *Nationhood and Politicization of History in School Textbooks: Identity, the Curriculum and Educational Media*, ed. Gorana Ognjenović and Jasna Jozelić, 2020, <https://doi.org/10.1007/978-3-030-38121-9>; Andrea Soldo et al., eds., *OBRAZOVANJE U BiH: ČEMU (NE) UČIMO DJECU? Analiza sadržaja udžbenika nacionalne grupe predmeta u osnovnim školama* (Sarajevo: Fond otvoreno društvo BiH, 2017).

наративи присутни во медиумскиот дискурс, политичките пораки и другите канали на комуникација често нудат многу искривена и збунувачка слика за неодамнешното насилно минато. Иако оваа ситуација е многу честа во многу пост-конфликтни општества, ретко се случува да постојат јавно достапни архиви што документираат воени злосторства како во случајот со МКСЈ и Механизмот. Оваа архива е бесценет извор на документи, фотографии, сведоштва и друг материјал кој би можел да се искористи како извор за настава за војните во поранешна Југославија. Се поставува прашањето: која наставна методологија најдобро би им служела на наставниците по историја во пост-југословенските земји за да ја користат архивата на МКСЈ на часовите по историја за насилниот распад на Југославија?

Оваа методологија е се наоѓа во рамките на пристапот „Настава за разбирање“ (анг. Teaching for Understanding), кој го развија експерти за образование, истражувачи и практичари вклучени во проектот Zero на универзитетот Харвард.¹⁸ Во следните делови ќе бидат претставени методологијата и работата што ја спроведуваме со наставниците по историја во рамките на актуелниот проект.

Зошто да се подучува за разбирање?

Некој би можел да се запраша: што е тоа што го прави овој пристап толку корисна алатка за наставниците во пост-конфликтни региони, во овој случај во државите од поранешна Југославија. Постојат неколку причини за тоа. Една од најважните карактеристики на овој пристап, која цврсто се поврзува со сегашната состојба во образованието кога станува збор за подучување за насилното распаѓање на Југославија, е токму фактот што овој пристап го става акцентот на она што е значајно и интересно за самите наставници. Иако е неспорно дека наставниците имаат, и треба да имаат, слобода да одлучат кои се најважните аспекти што сакаат нивните ученици да ги научат, таа слобода станува уште поважна во пост-конфликтни општества. Тоа се должи на фактот што релативната важност на оваа тема варира меѓу различни држави, па дури и меѓу различни заедници во рамки на една иста држава. Често, секоја од нив има локална историја на конфликти која е релевантна за наставниците и учениците. Сепак, ова не значи дека наставниците во одредени земји или заедници ќе се фокусираат само на тие специфични аспекти и ќе предаваат некаква своја историја, но постои очигледна потреба наставниците да одговорат на потребите на својата заедница и на она што е важно за нејзините членови. Уште една карактеристика на овој пристап што му дава особена вредност во нашиот проект

¹⁸ 'Project Zero', Educational, accessed 5 May 2019, <https://pz.harvard.edu>.

е тоа што на наставниците им нуди насоки и алатки што им овозможуваат заеднички да создаваат нови наставни единици. Тоа може да се однесува на наставници во исто училиште, иста заедница, но исто така може да се примени и во транснационална соработка помеѓу наставници кои заеднички ќе осмислуваат часови по историја. Потребата од ваков вид соработка меѓу наставниците по историја од поранешни непријателски општества е широко прифатена како корисна за пост-конфликтно помирување. Покрај тоа, „Настава за разбирање“ го става фокусот на разбирањето, наместо на запомнувањето на датуми, имиња, места и настани – нешто што често преовладува во наставата по историја. Наставниците веќе се соочуваат со многу тежок предизвик кога станува збор за подучување за неодамнешното насилство бидејќи постојат бројни аспекти од насилната историја што се сè уште спорни и контроверзни. Поради сето ова, уште повеќе отколку во други контексти, се покажува корисно наставниците, покрај основните факти од архивите на МКСЈ и МРМКС, да се фокусираат на разбирањето на одредени теми, наместо да очекуваат од учениците да запаметат и репродуцираат голем број податоци.

Настава на разбирање

Веројатно не постои изјава за образованието околу која наставниците би постигнале поширок консензус од онаа дека разбирањето е најважната цел на наставата. Навистина, најголемиот дел од напорите на наставниците се насочени кон тоа нивните ученици да го разберат она што се предава, да ги разберат специфичните теми кои претставуваат составни делови на човековото знаење во различни области. Сепак, како што велат авторите на овој пристап, „самиот концепт на разбирање поставува бројни сложени прашања за внимателните едукатори“. Овие клучни прашања се: „Што значи да се разбере нешто?“ „Како учениците развиваат разбирање?“ „Што треба да разберат?“ „Како знаеме колку добро разбираат нешто?“ „Како можеме доследно да го поддржуваме развојот на разбирањето?“¹⁹

Првото и веројатно најважно прашање е што е разбирање. Авторите на овој пристап предлагаат нов поглед на разбирањето од перспективата којашто тие ја нарекуваат *перспектива на изведби или вежби* (англ. *performance perspective*).²⁰ Според овој пристап, разбирањето е „способноста со темата да се направат низа нешта кои поттикнуваат размислување, како што се објаснување, наоѓање на докази и примери, генерализирање, примена, правење аналогии и претставување

¹⁹ Tina Blythe, *The Teaching for Understanding Guide*, 1 edition (Jossey-Bass, 2009), 1.

²⁰ Во продолжение на текстот, како превод на терминот *performance* симултано ќе се користат изразите „изведби“ и „вежби“, додека пак фразата *performances of understanding* ќе биде преведувана како вежби за разбирање.

на темата на нови начини“.²¹ Оваа нова перспектива за разбирањето ја нагласува разликата меѓу знаењето и разбирањето. Кога ученикот нешто знае, „тој или таа може да го каже тоа на барање — да го сподели знаењето или да ја покаже вештината“.²² Но, разбирањето оди подалеку од знаењето и се однесува на ученици кои преземаат различни дејствија што се нарекуваат „вежби на разбирање“. Клучен аспект на овие вежби е што учениците „го користат она што го знаат на нови начини“.²³ Друг клучен аспект на разбирањето, сфатено на овој начин, е дека тоа е континуиран процес. Иако постојат многу примери на квалитативен скок во разбирањето што наставниците лесно го забележуваат (на пример кога ученикот ќе каже „Сега ми е јасно“ или „Разбрав“), разбирањето е речиси бескраен процес.

Имајќи ги предвид овие основни претпоставки на методологијата, се поставува прашањето: како учениците учат за разбирањето? Што треба наставниците да направат за постојано да го поддржуваат разбирањето? Ако ние, како наставници, сакаме нашите ученици да постигнат одредено ниво на разбирање, тогаш мораме разбирањето да го поставиме како една од главните цели на нашата настава. Алатките што ги нуди оваа методологија ни помагаат токму во тоа. Наставата за разбирање се состои од четири елементи кои им овозможуваат на наставниците да се фокусираат на развивање на разбирањето кај учениците преку нивните лекции и тоа: генеративни теми, цели на разбирањето, вежби за разбирање и континуирана евалуација. Овие четири елементи на методологијата претставуваат основни елементи за сите лекции, наставни планови и активности за наставниците кои сакаат да се фокусираат на разбирањето. Во следниот дел ќе ги претставиме овие елементи на пристапот „настава за разбирање“.

ГЕНЕРАТИВНИ ТЕМИ

Еден од четирите главни елементи на наставата за разбирање се генеративните теми. Иако сите елементи се важни, генеративните теми претставуваат почетната точка на секоја наставна единица. Тоа се теми околу кои се организира наставата. Генеративните теми се дефинираат како „прашања, теми, концепти, идеи и слично, кои нудат доволно длабочина, значење, поврзаност и разновидност на перспективите за да го поддржат развојот на моќното разбирање кај учениците“.²⁴ Важно е да се напомене дека статусот на една тема како „генеративна“ не зависи единствено од самата тема, туку и од начинот на кој таа се предава и од интересот на учениците за неа. Личниот

²¹ Blythe, 32.

²² Ibid.

²³ Ibid, 34.

²⁴ Ibid, 48.

интерес на учениците, како и општествениот и културниот контекст, го определуваат степенот на генеративност на темата.

Постојат неколку клучни карактеристики на генеративните теми:

- а) централни за една или повеќе дисциплини или домени,
- б) интересни и достапни за учениците,
- в) теми кои имаат повеќекратни врски со искуствата на учениците во училиштето и надвор од него и
- г) интересни за наставникот.²⁵

Она што го издвојува овој пристап од многу други и го прави вредна алатка за учење на историјата за насилното распаѓање на Југославија е токму последната карактеристика. Различни заедници ширум пост-југословенскиот регион имаат различни искуства со насилството. Наставниците, како посредници на историското знаење за идните генерации и како припадници на овие заедници, се свесни за тоа што е важно, интересно, како и за тоа за што и на кој начин може да се предава. Оваа рамка им овозможува на наставниците да им пристапат на тешките теми од најсоодветната перспектива за нивната локална и поширока заедница според нив, а истовремено да ги следат и сопствените интереси.

ЦЕЛИ НА РАЗБИРАЊЕТО

Наставата фокусирана на разбирање понатаму бара од наставниците да конструираат цел или одредница која сакаат нивните ученици да ја постигнат. Доколку сакаме да го олесниме разбирањето, клучно е експлицитно да ги дефинираме овие цели бидејќи тие го насочуваат креирањето на сите останати активности, како и самиот процес на учење. Целите на разбирањето треба да „ги идентификуваат концептите, процесите и вештините кои најмногу сакаме нашите ученици да ги разберат“. Овие цели може да бидат формулирани како отворени прашања или како искази за тоа што учениците ќе разберат, но важно е, и за наставниците и за учениците, тие да бидат експлицитно одредени. Тие можат да бидат артикулирани на два начина: како цели на разбирањето на ниво на наставна единица или како севкупни цели на разбирањето. Секоја наставна единица треба да има свои сопствени цели на разбирање – нешта што учениците ќе можат да ги разберат во рамките на една лекција. Сепак, овие цели на ниво на една наставна единица треба да бидат поврзани со севкупните цели на разбирање кои ќе покриваат еден семестар или цела учебна година и ќе поврзуват многу различни единици и генеративни теми.²⁶

ВЕЖБИ ЗА РАЗБИРАЊЕ

²⁵ Ibid, 39.

²⁶ Ibid, 73.

Како што беше претходно напоменато, во рамките на пристапот подучување за разбирање, разбирањето претставува „можност да се направат низа нешта кои поттикнуваат размислување за темата, како што се објаснување, наоѓање докази и примери, генерализирање, примена, правање аналогии и претставување на темата на нови начини“²⁷. Сите овие „нешта што учениците можат да ги направат“ со темата претставуваат вежби за разбирање. Доколку се правилно осмислени, тие ќе ги натераат учениците да „отидат подалеку од дадените информации за да создадат нешто ново преку преобликување, проширување, заклучување, примена и надоградување на она што веќе го знаат“.²⁸ Вежбите за разбирање мора да бидат тесно поврзани со целите на разбирање. Тие треба директно да кореспондираат со нив, бидејќи вежбите за разбирање се алатка преку која учениците ја постигнуваат поставената цел. Понатаму, една од најважните карактеристики на вежбите за разбирање е тоа што тие истовремено треба да им овозможат на учениците да го прикажат и дополнително да го надоградат своето разбирање. Тоа значи дека тие не се само резултат на разбирањето претставено од наставникот, туку дека самото учество на учениците во активноста ќе го подобри и продлабочи нивното разбирање. Конечно, и најважно за примена на овој пристап во наставата за чувствителни теми како што е насилниот распад на Југославија, е тоа што вежбите за разбирање треба да „доведат до преиспитување на погрешните претстави, стереотипите и склоноста на учениците кон ригидно размислување“.²⁹ Иако ова треба да биде дел од секое учење, заблудите, стереотипите и крутиот начин на размислување за неодамнешното насилство особено се изразени во пост-конфликтни општества. Со оглед на тоа, се чини дека за наставниците по историја е клучно секогаш да го имаат ова на ум ова при осмислување на наставни активности.

КОНТИНУИРАНА ЕВАЛУАЦИЈА

За наставните единици да бидат целосни, претходно претставените елементи мора да бидат проследени со соодветна форма на евалуација, то ест оценување. Овој аспект на наставата, како и останатите три, директно произлегува од дефиницијата на разбирањето и во рамките на наставата за разбирање се нарекува континуирана евалуација. Континуираната евалуација како таква има неколку елементи кои се постојани низ различни наставни пристапи: критериумите за оценување мора да бидат јавни, на учениците мора редовно да им се даваат повратни информации, а преиспитувањата за време на процесот на учење мора да бидат чести. Сепак, во рамките на пристапот на учење за разбирање, каде разбирањето е во центарот, континуираната евалуација го

²⁷ Ibid.32.

²⁸ Ibid. 86

²⁹ Ibid. 98

надминува самото оценување и се смета за „значаен придонес кон учењето“. Тоа значи дека оценувањето треба да „ги информира и учениците и наставниците и за тоа што учениците во моментот го разбираат, и за тоа како да продолжат со наставата и учењето“.³⁰

Авторите на овој пристап предлагаат вежбите за разбирање и континуираната евалуација да се интегрираат преку давање јасни повратни информации на начин кој ќе им помогне на учениците да се подобрат во следните вежби за разбирање. Постојат неколку карактеристики на континуираното оценување кои обезбедуваат тоа ефективно да ја постигне својата цел. Критериумите за оценување треба да бидат:

- а) јасни и експлицитни од самиот почеток на активноста за разбирање,
- б) тесно поврзани со целите на разбирањето и
- с) такви што сите во училницата ќе ги разберат.³¹

Покрај тоа, добиените повратни информации мора да им служат на одредени функции. Прво, повратните информации треба да се даваат повеќекратно во текот на една наставна единица. Второ, покрај тоа што тие ќе ги информираат учениците за тоа колку успешно ја извршиле претходната активност, повратните информации треба да им дадат насоки за како да се подобрат следниот пат. Третата карактеристика на повратната информација е клучна за нејзината примена во наставата и учењето за насилниот распад на Југославија. Повратните информации треба да ги информираат и наставниците при идното планирање на часовите и активностите. Ова е важно бидејќи она што учениците го разбираат, како и колку далеку можат или сакаат да отидат, ќе го одреди начинот на кој наставниците ќе продолжат со наставната единица. Конечно, повратните информации не доаѓаат само од наставникот. Тие исто така можат да бидат резултат на самоевалуација на ученикот за сопствената работа, или да дојдат во форма на врсничка проценка, како оценување кое го вршат соучениците.

Со сите овие карактеристики, пристапот на подучување за разбирање станува исклучително корисна алатка не само за наставниците кои, се надеваме, ќе го користат самостојно, туку и како средство за поддршка на наставниците во меѓусебна комуникација и соработка при осмислување на лекции за неодамнешната историја на насилство, засновани врз архивите на МКСЈ и МРМКС. Овој пристап, како што беше објаснето преку претставување на неговите различни карактеристики и елементи, им овозможува на наставниците да донесат критични одлуки за тоа како да им пристапат на овие чувствителни и контроверзни теми во своите заедници низ просторите на поранешна Југославија.

³⁰ Ibid, 110.

³¹ Ibid. 123.

Тргувајќи од наставата за разбирање како почетна точка, осмисливме работилници за наставници по историја кои ги опфаќаат фазите на планирање на наставата. Во следниот дел ќе биде претставено сценариото за работилниците за наставници по историја.

Работилници за наставата за разбирање за наставниците по историја

Обуките за наставници по историја во рамките на овој проект се организирани во два дела. На првата работилница, наставниците се запознаваат со архивите на МКСЈ и МРМКС, ги учат основите на пристапот на настава за разбирање и осмислуваат еден наставен план во групи. Во периодот меѓу првата и втората работилница, наставниците имаат време да развијат сопствени наставни планови врз основа на првата работилница и архивскиот материјал што им е достапен. Втората работилница е посветена на тоа наставниците да ги презентираат сопствените наставни единици засновани на архивата и пристапот на учење за разбирање и да добијат повратни информации од обучувачите и од своите колеги. Секоја обука ја посетуваат 15–20 наставници од една земја (Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово*, Црна Гора, Северна Македонија, Србија) и тренери. Групата тренери ја сочинуваат наставници со богато искуство во работа со тешки и контроверзни теми од сите земји кои учествуваат во проектот. Тренерите имаат двојна улога за време на работилниците. Од една страна, тие обезбедуваат насоки за учесниците бидејќи имаат искуство во подучување на наставници, осмислување на работилници и на наставни планови. Од друга страна, тренерите на наставниците доаѓаат од различни земји и на секоја работилница обезбедуваат регионална перспектива.

ПРВА РАБОТИЛНИЦА

По воведниот дел на првата работилница, на кој наставниците по историја се запознаваат со работата и архивите на МКСЈ и МРМКС, започнува вториот дел од работилницата, во кој преку низа практични активности тие се запознаваат со пристапот на наставата за разбирање. Активностите се во согласност со она што го предлагаат авторите на овој пристап и служат како вид стимулација на процесот на осмислување на наставната единица. Вообичаено, овој процес би се одвивал во рамките на група наставници од едно училиште, но не е ограничен само на тоа. Може да го користат и здруженија на наставници по историја или други групи наставници заинтересирани за примена на овој пристап.

ГЕНЕРАТИВНИ ТЕМИ

Вториот дел од работилницата започнува со кратко воведно предавање за основните елементи на пристапот и иновациите кои наставата за разбирање ги внесува во училищата. Потоа, од наставниците се бара да се поделат во групи и да изработат мапи на умот околу главниот концепт „насилство меѓу општествените групи“. Секоја група се состои од определен број учесници и обично двајца наставници-тренири кои самостојно ја водат групната работа. Притоа, од наставниците се очекува да ги земат предвид сите информации за архивите претставени во првиот дел од работилницата, како и знаењата за своите ученици, заедницата во која предаваат и интересот што постои кај нив за неодамнешната историја на насилство. По оваа вежба, секоја група избира еден претставник кој ќе ја презентира мапата на умот пред сите наставници присутни на работилницата. Бидејќи оваа вежба служи за да им овозможи на наставниците да осмислат што повеќе различни идеи за тоа што би можело да биде генеративна тема за можната наставна единица, за време на презентацијата сите членови од другите групи активно придонесуваат со препораки околу тоа на што би можела групата да се фокусира во следниот дел од работилницата. На овој начин, сите учесници можат да стекнат увид во тоа што нивните колеги сметаат дека е интересно и да добијат можност да се вклучат во дискусија за различните можни насоки.

РАЗБИРАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПЕРФОРМАНСИТЕ НА РАЗБИРАЊЕ

По дискусијата, наставниците добиваат нова задача. Повторно поделени во истите мали групи, врз основа на мапата на умот што ја изработиле во претходната активност, наставниците избираат една област од мапата или една тема на која ќе се фокусираат во својата наставна единица т.е. избираат една генеративна тема. Откако ќе постигнат консензус за темата на која сакаат да се фокусираат, започнуваат со создавање на цели на разбирање и вежби за разбирање што најдобро одговараат на генеративна тема која ја избрале. Пред да започнат со активностите, на наставниците им се нуди избор на материјали од архивата кои би можеле да бидат релевантни за нив, во зависност од земјата и областа од која доаѓаат. Дополнително, тие се охрабруваат самостојно да истражуваат во архивата или да се консултираат со експерти од МРМКТ за тоа кој друг материјал би можеле да го вклучат во своите часови. Ова им овозможува на наставниците да истражат теми што се интересни според нив и да идентификуваат примарни и секундарни извори кои се достапни во архивите, а кои можат да се користат во училищата. Во водењето на оваа активност, клучни се прашањата кои наставниците треба да ги имаат на ум при осмислувањето на овие елементи на наставната единица.

За развивање на целите на разбирање, наставниците добиваат сет на водечки прашања кои се произлезени од пристапот на подучување за разбирање:

- а) Која е најважната работа што сакате вашите ученици да ја научат во вашата училница?
- б) Дали овие цели на разбирање се тесно поврзани со генеративните теми?
- в) Дали целите на разбирање се фокусираат на главните аспекти на генеративните теми?

Првото и третото прашање се однесуваат на важноста на разбирањето дека секоја генеративна тема се состои од многу испреплетени помали теми и дека, доколку сакаме нашето учење ефикасно да го насочиме кон разбирање, мораме јасно да ги дефинираме главните цели и да се фокусираме на клучните аспекти на генеративната тема. Второто прашање ја потенцира важноста на доследното следење на генеративната тема што сме ја одбрале за наставната единица и постојаното враќање кон неа при осмислување на сите други елементи на наставата.

За осмислување на вежби за разбирање, наставниците добиваат сет прашања, исто така изведени од пристапот на учење за разбирање:

- а) Дали вежбата за разбирање бара од учениците да покажат разбирање коешто е наведено во целите на разбирање?
- б) Дали активноста бара од учениците да го применат она што го научиле во нови ситуации?
- в) Дали вежбата за разбирање им овозможува на учениците да покажат и да изградат разбирање?
- г) Дали вежбата ги предизвикува погрешните претстави, стереотипи и тенденции кон ригидно размислување?

Првото прашање нè потсетува дека секоја вежба за разбирање мора да биде тесно поврзана со целта на разбирање. Наредните две прашања служат за да се обезбеди вежбите да останат во согласност со главните карактеристики на разбирањето, како што е опишано во самиот пристап. Последното прашање ја повторува карактеристиката што е клучна за примената на овој пристап во наставата за неодамнешното насилство во пост-конфликтни општества.

Откако учесниците во малите групи ќе осмислат најмалку три цели на разбирање и три вежби за разбирање, еден член од секоја група го претставува планот на часот пред сите учесници на работилницата. Во овој момент, тие добиваат повратни информации од сите присутни, вклучително и од тренерите и обучувачите, за она што го претставиле.

ВТОРА РАБОТИЛНИЦА

Втората работилница им овозможува на учесниците – наставниците по историја, да го претстават планот на час што го подготвиле врз основа на

информациите, вештините и искуствата стекнати на првата работилница. Секој наставник, или група од два до три наставници, подготвува план на наставна единица и го презентира пред целата група наставници. По секоја презентација, учесниците, обучувачите и модераторите разговараат за можностите за примена на ваков тип на наставна единица во училницата, најдобрите аспекти од планот и можностите за негово подобрување. Овие дискусии се покажаа како бесценет елемент на процесот бидејќи им овозможуваат на наставниците да ги споделат своите искуства и знаења со своите колеги.

Анекс I

Пребарување низ интернет-страницата на МРМКС

Пребарување низ интернет-страницата на МКСЈ

Информации за единствената база на податоци за судски записи

Пребарување низ интернет-страницата на МРМКС

[Интернет-страницата на Механизмот е корисен извор на информации.](#)

Освен што нуди преглед на најновите случувања поврзани со судењата пред оваа институција, таа содржи избрани документи поврзани со предметите што ги води Механизмот,³² а исто така нуди и голем информативен материјал кој е произведен од Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите, користејќи ја богатата судска архива на МКТЈ и МРМКС.

Овој материјал е достапен на страницата „Дигитални прирачници“.

На почетната интернет-страница на Механизмот може да се најдат онлајн изложби на одбран архивски материјал, а за наставниците посебно ја издвојуваме интересната изложба „[Децата во вооружените конфликти](#)“, кој ги прикажува и овозможува увид во некои од начините на кои децата биле погодени од војните на Балканот во текот на деведесеттите години на XX век и за време на геноцидот во Руанда во 1994 година.



Online izložba
Vrijedi koliko i hiljadu riječi



Online izložba
Deca u oružanim sukobima



Online izložba
Pogled kroz odškrinuta vrata arhiva

За информации за видовите материјали што ги содржи архивата на Трибуналот и Механизмот, препорачуваме да ја погледнете онлајн изложбата што се наоѓа на веб-страницата на Механизмот под името „[Поглед низ подотоврените врати на архивата](#)“. Десетте предмети претставени во неа ја илустрираат разновидноста на содржината на архивите и документираат судски постапки, истовремено прикажувајќи специфични настани кои се дел од поширокиот контекст. Исто така, овие архиви помагаат на опиплив начин да се прикаже целата сложеност на настаните што се одвивале во Руанда и на подрачјето на поранешна Југославија.

³² На интернет-страницата на Механизмот можат да се најдат информации за предметите кои се поврзани со поранешна Југославија, а се или биле во жалбена постапка пред Механизмот, а тоа се: завршените предмети на [Војислав Шешел](#) (МІСТ- 16/19), [Радован Караџиќ](#) (МІСТ-13-55) и [Ратко Младиќ](#) (МІСТ-13-56), како и жалбената постапка во повтореното судење во предметот [Станишиќ и Симановиќ](#) (МІСТ-15-96-А) која моментално се води пред Механизмот.

Програмата на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите

Содржината претставена во рамките на [дигиталните прирачници](#) е особено значајна и интересна за наставниците по историја. Тука може да се најдат низа на дигитални содржини што ПМИ ги објавува на своите социјални мрежи. Содржините, најчесто во форма на кратки видеа, имаат за цел на едноставен начин да ги претстават заклучоците на МКСЈ и Механизмот за злосторствата извршени во поранешна Југославија за време на конфликтите во деведесеттите години.

ПМИ досега има произведено десет дигитални прирачници:

- [Злосторствата во Вуковар:](#)
- [Опсадата на Сараево:](#)
- [Злосторствата во Сушица:](#)
- [Злосторствата во Челебиќи:](#)
- [Злосторствата во Уздол:](#)
- [Злосторствата во Ступни Дол:](#)
- [Геноцидот во Сребреница:](#)
- [Операцијата Олуја:](#)
- [Злосторствата во Каменица](#) и
- [Злосторствата на Косово.](#)

Под секој од одбраните дигитални прирачници е прикажан избор од архивските материјали и видео-приказни во продукција на ПМИ.

На пример, во дигиталниот прирачник за злосторствата извршени за време на [геноцидот во Сребреница](#), достапен е одбран архивски материјал составен од аудиовизуелни докази вклучени во записите на предметите пред МКСЈ и Механизмот, поврзани со геноцидот и злосторствата извршени во Сребреница во јули 1995 година. Информативно и детално е прикажан преглед на предметите водени пред МКСЈ и Механизмот во врска со злосторствата извршени во Сребреница во јули 1995 година.

Izbor predmeta



Radislav Krstić

[Podaci o predmetu](#) | [Izbor dokumenata](#) | [Video zapisi](#)



Vujadin Popović et al.

[Podaci o predmetu](#) | [Izbor dokumenata](#) | [Video zapisi](#)



Zdravko Tolimir

[Podaci o predmetu](#) | [Izbor dokumenata](#) | [Video zapisi](#)



Vidoje Blagojević and Dragan Jokić

[Podaci o predmetu](#) | [Izbor dokumenata](#) | [Video zapisi](#)



Momčilo Perišić

[Podaci o predmetu](#) | [Izbor dokumenata](#) | [Video zapisi](#)

Uvod

U odjeljku pred vama predstavljen je pregled predmeta vođenih pred MKSJ-om i Mehanizmom u vezi sa zločinima počinjenim u Srebrenici u julu 1995. godine. U istom odjeljku možete pronaći izbor iz arhivskog materijala i video priče izrađene u produkciji Programa Mehanizma za informisanje (PMI) zajednica pogođenih sukobima.

Za zločine počinjene u Srebrenici pred MKSJ-om i Mehanizmom osuđeno je šesnaest osoba:

- Radislav Krstić
- Vujadin Popović
- Ljubiša Beara
- Drago Nikolić
- Radivoje Miletić
- Vinko Pandurević
- Ljubomir Borovčanin
- Milan Gvero
- Zdravko Tolimir
- Vidoje Blagojević
- Dragan Jokić
- Radovan Karadžić
- Ratko Mladić
- Dražen Erdemović
- Momir Nikolić
- Dragan Obrenović
- Jovica Stanišić i
- Franko Simatović

Jedan optuženi je oslobođen krivice (Momčilo Perišić), a jedan je preminuo prije izricanja presude (Slobodan Milošević).

Под овој дигитален прирачник достапна е и онлајн изложбата „[Сребреница: Хронологија на еден геноцид](#)“, изработена во продукција на ПМИ, во рамките на одбележувањето на 25-годишнината од геноцидот во Сребреница. Оваа изложба ги води посетителите низ настаните кои се одвивале во Сребреница и околу неа во јули 1995 година. Преку сведоштва на преживеаните, но и на инсајдери од воените структури на босанските Срби, изложбата објаснува како геноцидот бил планиран и спроведен.



Изложбата се базира на информации преземени од судењата пред Трибуналот и Механизмот, а е замислена како интерактивно патување низ периодот од крајот на јуни 1995 година, кога бил формиран планот за напад врз енклавата Сребреница, па сè до септември и октомври истата година, кога се одвивала операцијата за прикривање на телата на жртвите на геноцидот.

Секој прилог се состои од три елементи: текстуален опис на дадениот настан и два кратки видео записи или фото панели кои го илустрираат. Од левата страна на текстот е прикажана илустрација од перспектива на жртвите на геноцидот, а од десната – од перспектива на извршителите. Така, корисниците имаат можност да видат делови од исказите на преживеаните жртви на геноцидот во Сребреница, вклучувајќи преживеани од стрелањата, сведоци од меѓународни организации, како и инсајдери од воените и политичките структури на извршителите. Нивните искази се дополнети со видео и фото-материјали од времето на извршување на геноцидот.

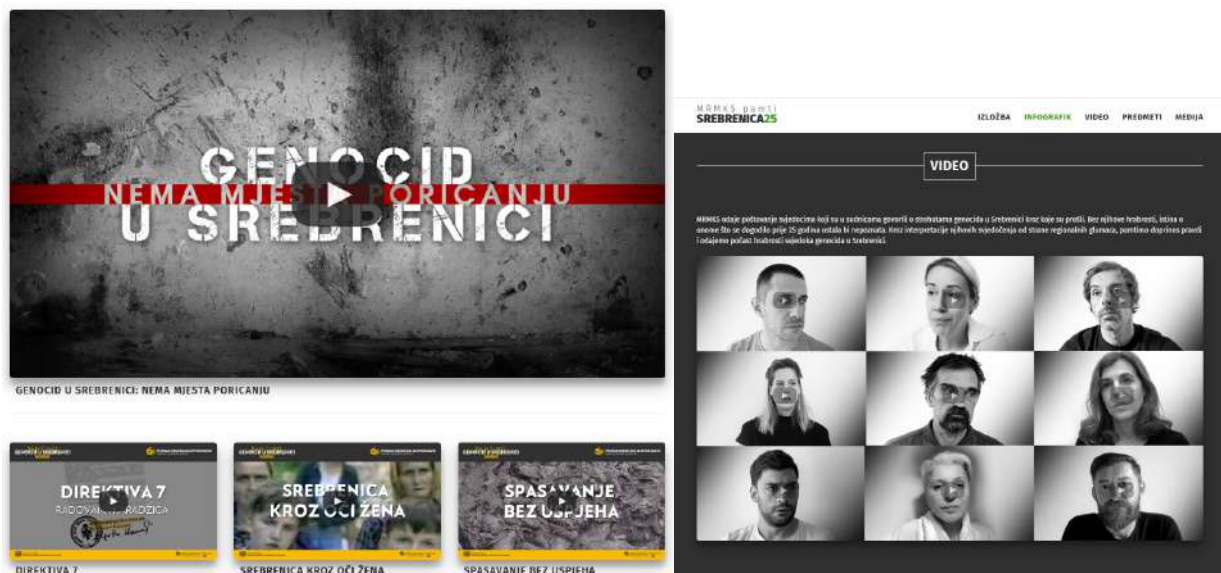


Сите информации претставени во онлајн изложбата се базираат на судски утврдени факти запишани во пресудите на Трибуналот и Механизмот, а претставените материјали се дел од судската архива составена од записите на предметите за геноцидот и другите злосторства во Сребреница. Во комбинација со едноставниот дизајн за користење, ова претставува идеална алатка за запознавање на корисниците со обемната граѓа на меѓународните судови за настаните што се одвивале во Сребреница во летото во 1995 година.

Во истиот дигитален прирачник се наоѓа и посебна [страница посветена на сеќавањето на жртвите на злосторствата извршени во Сребреница](#), како и на напорите на Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија и

Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови да ги повикаат на одговорност извршителите за сторените злосторства и да им донесат правда на жртвите.

Трибуналот и Механизмот ја искористија исклучително богатата судска архива поврзана со предметите за Сребреница и ја претставија преку инфографик и преку објектив на документарен филм за да помогнат подобро да се разбере геноцидот во Сребреница. Во овој дел можете да најдете внимателно избрана селекција на документарни филмови и други видео записи кои ги разгледуваат различните аспекти на геноцидот утврдени преку пресудите на МКСЈ и Механизмот. Овие видео записи прикажуваат само дел од деталите и исказите кои се слушнале во нашите судници во текот на изминатите 25 години. Особено го истакнуваме документарниот филм „[Геноцид во Сребреница: нема место за негирање](#)“, краткото видео „[Сребреница низ очите на жените](#)“, како и [уметничката иницијатива](#) со која Механизмот оддаде почит на сведоците кои во судниците зборуваа за ужасите на геноцидот во Сребреница кои ги поминале. Преку интерпретациите на нивните сведоштва од страна на регионални актери, е оддадена почит на храброста на сведоците на геноцидот во Сребреница.



Дополнително, како многу корисна ја препорачуваме и онлајн изложбата под наслов „[Војната во БиХ](#)“, која е исто така во продукција на ПМИ.

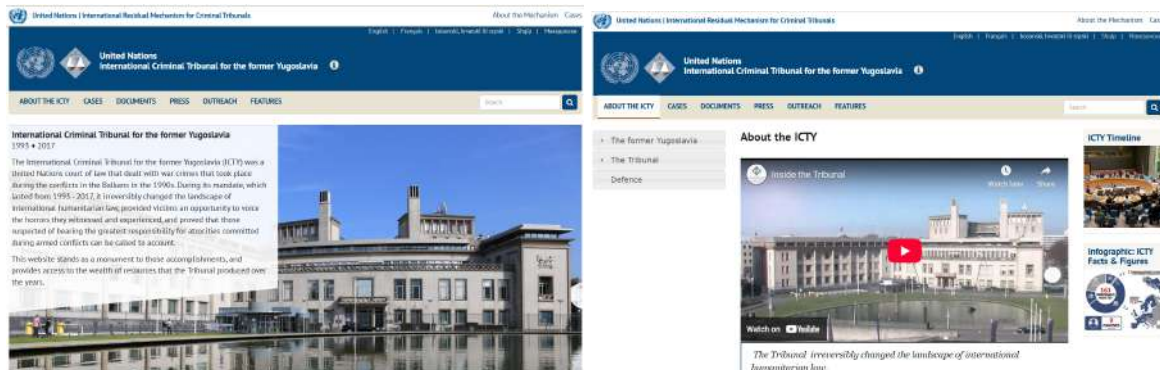


Изложбата претставува временски и географски преглед на злосторствата извршени за време на војната во Босна и Херцеговина и биле предмет на судски постапки пред МКСЈ и Механизмот. Изложбата се состои од 15 прилози кои опфаќаат злосторства извршени на различни места ширум БиХ, вклучувајќи ги Фоча, Мостар, Сараево, Сребреница и Приедор. Секој прилог е илустриран со фотографија или видео запис што бил вклучен како доказ за време на судењата пред МКСЈ или Механизмот.

Пребарување низ интернет-страницата на МКСЈ

Интернет-страницата на МКСЈ ја задржа истата форма што ја имаше кога Трибуналот ги затвори своите врати на 31 декември 2017 година. Таа останува виртуелен споменик на оваа институција и овозможува пристап до ризницата на ресурси што Трибуналот ги создаде во текот на годините.

Кога ќе пристапите на почетната страница, во горниот десен агол можете да изберете јазик. На почетната страница има повеќе категории под кои може да се пребарува содржината.



Под категоријата „[За МКСЈ](#)“ достапни се информации за основањето на Трибуналот, неговата улога, работа, мандат и целите поради кои беше основан. На истата страница е достапно и кратко информативно видео за достигнувањата на оваа институција – „[На Меѓународниот суд](#)“. За наставниците може да биде многу корисна [хронологијата на работата на Трибуналот](#), како и описите „[Што е поранешна Југославија](#)“ и [прегледот на конфликтите во поранешна Југославија](#) во текот на деведесеттите години.

Под категоријата „[Предмети](#)“ е достапна рубрика која нуди статистички преглед на постапките, опција за пребарување на предметите преку интерактивна географска карта, список на пресуди, како и разни други информации поврзани со постапките, односно со обвинетите пред МКСЈ. За да можете да ја пребарувате оваа рубрика, потребно е да го знаете името на обвинетиот во одреден предмет или бројот на предметот.

Доколку се избере одреден предмет, достапни се податоци за предметот, соопштенија за јавноста од страна на МКСЈ, видео записи и судски материјали поврзани со избраниот предмет. На пример, доколку се одбере предметот [Караџиќ \(IT-95-5/18\)](#), достапни се [Податоци за предметот Караџиќ](#), одбрани [судски документи за овој предмет](#), како што се обвиненијата, транскриптите од судењето, судските одлуки и пресудите кои се наоѓаат во Единствената база на податоци за судските записи на Механизмот.

ODABRANI DOKUMENTI

Inovisati, Inovisati III srpski

KARADZIC AND MLADIC (IT-95-5/18)

Karadzic and Mladic (IT-95-5/18)

Optuznica
Indictment
Court Recordings

Pretnosno vijeće

odluke
rasciđi
Presuda

Žalbno vijeće

odluke
rasciđi
Presuda

predsjednik

odluke predsjednika
rasciđi predsjednika

ostali

odluke Sekretarijata
podnesci i zahtjevi
završni podnesci
zahtjevi/podnesci

Filter documents

Optužnica

19 oktobar 2009	Karadžić and Mladić (IT-95-5/18)	Prosecution's Marked-Up Indictment [brega izmijenjena optužnica]	Optužnica Prosecution
27 februar 2009	Karadžić and Mladić (IT-95-5/18)	Tužiočeva brega izmijenjena optužnica Prosecution documents	Optužnica Prosecution

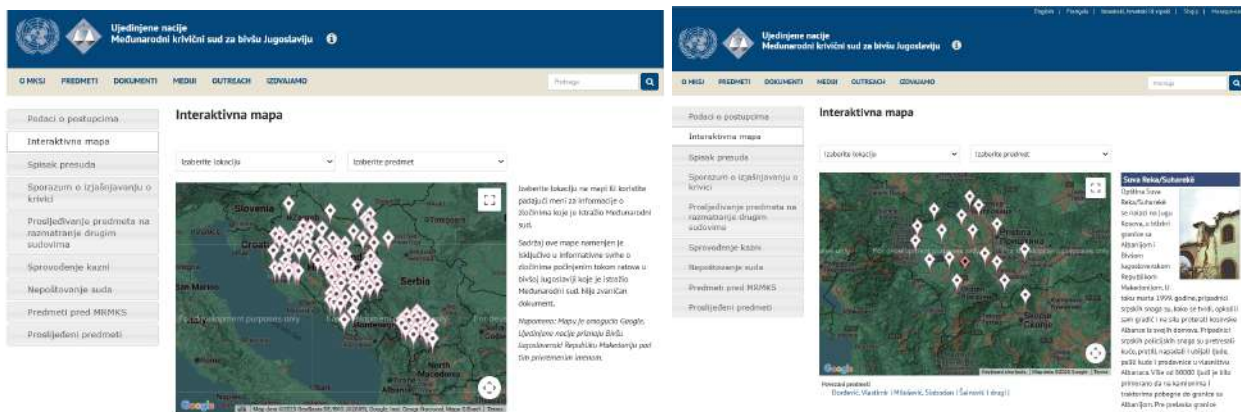
Географската карта не е официјален документ, но може да биде корисна за запознавање со злосторствата извршени во војните во поранешна Југославија. Исто така, со кликување на градот означен со црвена точка се овозможува увид во списокот на предмети кои фактички се однесуваат на злосторства за кои е

докажано или се тврди дека се извршени во избраниот град. Секој предмет од списокот е истовремено и хиперврска што води до информации, вклучувајќи и правни документи, за тој предмет.

На пример, доколку се одбере локацијата [Сува Река/Suharekë](#), ќе се прикаже локацијата со црвена точка на картата, како на сликата подолу, со опис на значењето на оваа локација во контекст на работата на Трибуналот кој се наоѓа од десната страна: „Општина Сува Река/Suharekë се наоѓа на југот на Косово, во близина на границата со Албанија и Поранешната Југословенска Република Македонија. Во текот на март 1999 година, припадници на српските сили, како што се тврди, го опколиле самиот град и насилно ги протерале косовските Албанци од нивните домови. Припадници на српските полициски сили претресувале куќи, се заканувале, напаѓале и убивале луѓе, палеле куќи и продавници во сопственост на Албанците. Повеќе од 80 000 луѓе биле принудени да побегнат до границата со Албанија со камиони и трактори. Пред преминувањето на границата им биле одземени документи и пари.“

Под картата се наоѓаат **поврзани предмети**: [Ѓорѓевиќ, Властимир](#) | [Милошевиќ, Слободан](#) | [Шаиновиќ и други](#).

Со избирање на еден од предметите, повторно ќе бидете поврзани со категоријата „Предмети“ и ќе бидете насочени кон рубриката за предметот која ќе обезбеди податоци и материјали за него, како што е наведено на претходната страница.

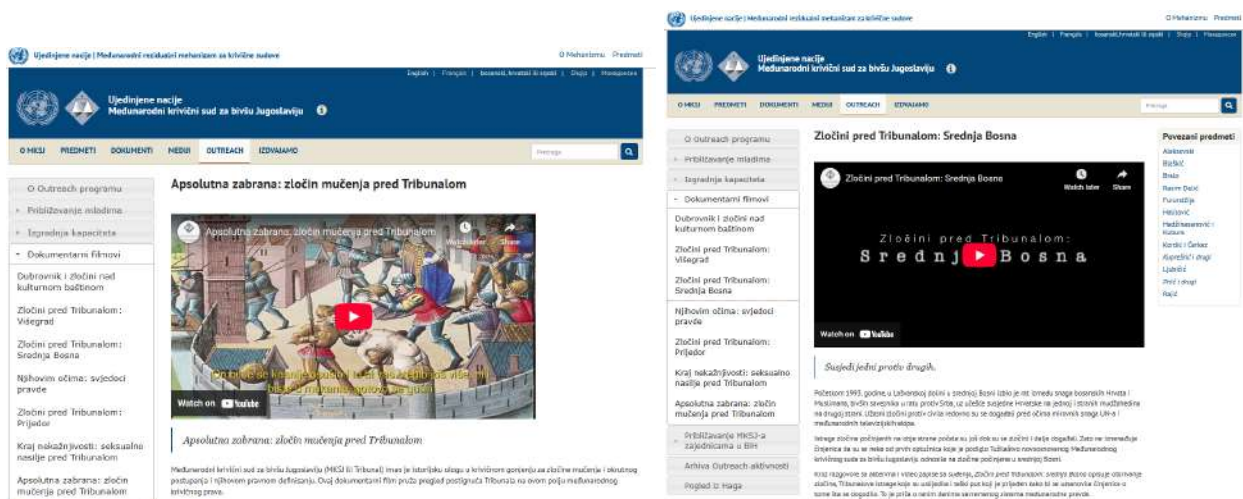


Под категоријата „Документи“ достапни се сите поважни правни документи поврзани со работата на МКСЈ, како што се [Статутот на МКСЈ](#), Правилникот за постапката и доказите, Упатството за работа на МКСЈ, Годишните извештаи, информации за соработката со државите членки, како и информации за одбраната, притворот и други различни правила и прописи поврзани со работата на МКСЈ.

Под категоријата „[Outreach](#)“ се достапни информации за работата на *Outreach* програмата на МКСЈ, која од 1999 година па сè до затворањето на Трибуналот имаше за цел да информира и да доведе илјадници луѓе во непосреден контакт со Меѓународниот суд секоја година, преку бројни активности. Овие активности вклучуваа градење капацитети на националните правосудни системи, работа со млади, со локалните заедници и медиумите, посети на МКСЈ и изработка на широк спектар информативни материјали, мултимедијални содржини на веб-сајтот и на социјалните мрежи. Поттикнувајќи дијалог со локалните заедници во регионот на поранешна Југославија, *Outreach* програмата беше предок на денешната Програма на Механизмот за информирање на заедниците погодени од конфликтите (ПМИ).

Покрај краткото информативно видео „[Преглед на над 15 години работа и активности на Outreach програмата на МКСЈ](#)“, рубриката со [документарни филмови](#), публикации, проекти и архивата на *Outreach* програмата, може посебно да им биде интересна на наставниците.

Серијата документарни филмови во продукција на *Outreach* програмата има за цел да ја направи работата на МКСЈ повидлива и полесна за разбирање. Овие филмови се занимаваат со најзначајните достигнувања во судската пракса и со некои од предметите кои претставувале пресвртници во создавањето на историјата на меѓународното кривично правосудство. Филмовите се презентирани и дистрибуирани пред многу разновидна публика, како во поранешна Југославија, така и низ целиот свет. Тие добиле исклучително позитивни критики од здруженија на жртви, претставници на академската заедница и граѓанското општество, како и од студенти, и се препознаени како важни образовни помагала.



Примери на документарни филмови достапни во оваа серија се:

- Документарниот филм „[Дубровник и злосторствата врз културното наследство](#)“ кој, преку интервјуа со протагонистите, сведоштва на очевидци и аргументи изнесени на судењата и во пресудите, ја прикажува приказната за кривичното гонење пред МКСЈ за намерни напади врз многу културни објекти во поранешна Југославија, користејќи ги предметите поврзани со Дубровник како пример.

- Документарецот „[Злосторствата пред Трибуналот: Приедор](#)“ го опишува откривањето на логорите и започнувањето на процесот кој доведе до основањето на првиот меѓународен кривичен суд по Втората светска војна, како и судскиот епилог на злосторствата извршени во овој босанско-херцеговачки град.

- Документарниот филм „[Злосторствата пред Трибуналот: Вишеград](#)“ дава увид во истрагите, кривичното гонење и исходите на судските постапки поврзани со злосторствата во овој град. Преку искази на сведоци од прва рака, пресуди на првостепениот и второстепениот совет, како и разговори со актерите, „Злосторствата пред Трибуналот: Вишеград“ носи силна приказна за одговорот на правосудството на бранот на етничко чистење што ја погоди оваа општина.

- Особено интересен документарен филм што го издвојуваме е „[Со нивните очи: сведоци на правдата](#)“, кој претставува пет обични мажи и жени од различни делови на поранешна Југославија кои преживеале крвави конфликти во кои биле извршени убиства и мачења и во биле избришани цели заедници. Наместо да молчат за тоа, тие одлучија да излезат и да сведочат за своите искуства и, во некои случаи, за сторителите кои им нанеле страдање. Овој документарец ја опишува клучната улога што ја имаат жртвите и сведоците во кривичното гонење на обвинетите за злосторствата извршени во текот на 1990-те години на територијата на поранешна Југославија. Филмот ја прикажува храброста која е потребна за да се дојде и сведочи пред МКСЈ и ги испитува мотивите што овие пет сведоци ги имале да го сторат тоа. Во филмот се појавуваат судии и вработени на МКСЈ, а содржи и снимки од самите сведочења пред МКСЈ. „Со нивните очи: сведоци на правдата“ претставува траен потсетник на придонесот што сведоците го дале кон меѓународното правосудство, како и на важноста од непосредно сведочење во контекстот на меѓународната правда.

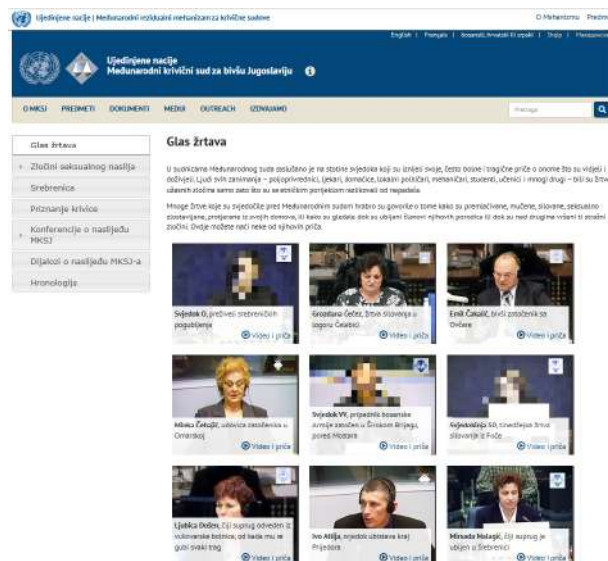
Во категоријата „[Издвојуваме](#)“, достапна е разновидна избрана содржина што дискутира за значајни теми во врска со работата и достигнувањата на Трибуналот. Подолу се дадени рубриките што може да бидат интересни и да се користат за образовни цели.

Рубриката „[Гласот на жртвите](#)“ носи сведоштва од сите делови на поранешна Југославија, дадени од сведоци пред Трибуналот. Во судниците на МКСЈ беа сослушани стотици сведоци кои ја споделија својата, често болна и трагична, животна приказна за она што го виделе и преживеале. Луѓе од најразлични професии – земјоделци, лекари, домаќинки, локални политичари, механичари, студенти, ученици и многу други – станале жртви на ужасни злосторства само затоа што се разликувале од напаѓачите по етничко потекло.

Многу од жртвите што сведочеа пред Судот храбро зборуваа за тоа како биле претепувани, мачени, силувани, сексуално злоупотребувани, протерани од своите домови, или за тоа како посведочиле на убиства на членови на нивните семејства или пак на извршувањето на другите ужасни злосторства врз други луѓе.

Рубриката „Злосторства со сексуално насилство“ ја претставува историската улога што ја имаше Трибуналот во кривичното гонење на сексуалното насилство извршено за време на вооружените конфликти на територијата на поранешна Југославија, како и начинот на кој тој го поплучи патот кон построго санкционирање на овие злосторства на глобално ниво.

Уште од првите денови на мандатот на Меѓународниот суд беа отпочнати истраги за наводи за систематско затворање и силување на жени, мажи и деца. Повеќе од една третина од сите лица осудени пред МКСЈ беа прогласени за виновни за кривични дела со сексуално насилство. Тоа претставува пионерско достигнување со кое конечно се обезбедува примена на бројни релевантни меѓународни договори и конвенции кои постојат низ целиот XX век и нивното прекршување добива соодветна казна. Во оваа рубрика е прикажан и краткиот филм на *Outreach* програмата на Трибуналот – „МКСЈ и кривичните дела на сексуално насилство“.



Рубриката „Признавање вина“ често се користи од страна на наставници бидејќи овозможува да се слушнат изјави од сторителите на злосторства во кои ја признаваат својата вина, зборуваат за причините што ги навеле на такви дела, а често изразуваат и каење и ја покажуваат својата човечка страна. Оваа рубрика содржи видеоснимки и изјави за признавање вина во различни предмети водени пред Трибуналот.

Повеќе лица обвинети пред МКСЈ се изјасниле како виновни за обвиненијата дека за време на војните на територијата на поранешна Југославија лично и непосредно извршиле конкретни злосторства или дека сносат одговорност за нив. Во речиси сите такви случаи, беа утврдени јасни факти за извршените злосторства, вистината за настаните беше обелоденета пред јавноста, а страдањата на жртвите беа признаени.

Изјавите дадени во прилог на потврдното изјаснување за вина често содржат информации или докази кои претходно не биле познати за заедниците или семејствата на жртвите. Во некои случаи, обвинетите кои се изјаснуваат како виновни даваат појаснувања за одредени настани така што сведочат против своите соучесници.

Единствената база на податоци за судски записи

Судските записи ги опфаќаат записите за предметите водени пред МКСЈ, МКСП и МРМКС, а во нив спаѓаат:

- правни документи поврзани со одреден предмет заведени пред судот (на пр., обвиненија, барања, налози, одлуки и пресуди), кои колективно се нарекуваат „поднесоци“;
- докази прифатени во судницата (доказни предмети);
- транскрипти и
- аудиовизуелни снимки од постапките.

Сите судски записи со јавна ознака се достапни и можат да се пребаруваат во интернет-базата податоци наречена „[единствена база на податоци за судски записи](#)“.

За повеќе информации за тоа како да ја пребарувате оваа база, погледнете го Анекс II. Базата може да се пребарува и на босански/српски/хрватски јазик.

Заклучок

Судската архива на Трибуналот и Механизмот содржи огромен број доказни предмети: аудиовизуелни и пишани материјали, како и артефакти кои биле прифатени од страна на судските совети како доказен материјал во постапките водени пред Трибуналот и Механизмот. Тие можат да се пребаруваат преку [Единствената база на податоци за судски записи](#), но и со користење на различните алатки и содржини објавени на интернет-страниците на Механизмот и Трибуналот.



Овие содржини, како веќе селектирани и обработени на интернет-страниците на Трибуналот и Механизмот, како и документите од самата судска архива, им нудат на наставниците бројни можности сликовито да ги опишат настаните од војните во 1990-те години користејќи судски утврдени факти, аудио и видеоматеријали, фотографии, транскрипти и сведоштва.



Дополнително, архивата содржи материјали кои за некои корисници може да бидат вознемирувачки, па затоа треба да се користи со претпазливост, особено кога се употребува за едукативни цели со млади луѓе, и особено со помлади од 16 години.

Доколку ви е потребна помош при пребарувањето на базата на податоци или сакате повеќе информации во врска со одреден предмет, контактирајте нè на mip@irmct.com.

Анекс II

UCR

Единствената база на податоци за судски записи

Водич за корисници



ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ
МЕЃУНАРОДЕН РЕЗИДУАЛЕН МЕХАНИЗАМ ЗА КРИВИЧНИТЕ СУДОВИ

UCR

Единствената база на податоци за судски записи

Водич за корисници



UCR I Единствената база на податоци за судски записи

Водич за корисници

Вовед

Овој документ дава насоки за користење на Единствената база на податоци за судските записи („UCR“). UCR овозможува онлајн пристап до јавните судски записи на Меѓународниот кривичен суд за Руанда (МКСР), Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија (МКСЈ) и Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови („Механизмот“).

Јавните судски списи вклучуваат: правни документи кои се однесуваат на предметот, а се поднесуваат до судот како што се: обвиненијата, предлозите, налозите, одлуките и пресудите; доказите прифатени од судот, како и транскрипитите и аудиовизуелните снимки од рочиштата.

Напомена: Записите добиени од UCR се наменети исклучиво за јавно информирање.¹

¹ Националните власти кои бараат заверени или доверливи судски документи од МКСР, МКСЈ или Механизмот треба да се обратат за помош до [националните јурисдикции](#). Погледнете ја страницата на веб-страницата на Механизмот за повеќе информации.

Пристап до UCR

До UCR може да се пристапи на овој [линк](#).

Известувањето за приватност се појавува пред секоја сесија. Означете го полето „Не прикажувај повторно“ и кликнете „ЗАТВОРИ“ во горниот десен агол на известувањето за да означите дека е прочитано.



По потврдата на известувањето за приватноста, се појавува страница за регистрација или најава.

Корисниците кои пристапуваат за првпат мора да се регистрираат во базата на податоци. За регистрација, изберете го полето „Архива“ на почетната страница на Базата.



Единствена база на податоци за судски записи

НАЈАВЕТЕ СЕ АРХИВА

Име Презиме

Адреса на е-пошта

Лозинка

Повтори ја лозинката

☐ I'm not a robot

☐ Го ја прифаќам Услови и правила

Регистрирајте се

Пополнете ги бараните информации. Означете го полето „не сум робот“ и довршете ја верификацијата со слика, а потоа потврдете дека ги прифаќате Условите и правилата што ги прочитате.

Потоа, кликнете на копчето „Регистрирајте се“.

Лозинка

Повтори ја лозинката

☐ I'm not a robot

☐ Го ја прифаќам Услови и правила

Регистрирајте се

На вашата електронска адреса ќе добиете електронска пошта од адресата ucrdwebmaster@irmct.org. Притиснете на линкот во електронската порака за да ја потврдите регистрацијата.

Напомена: проверете го спам-фолдерот доколку електронската порака не се појави веднаш во сандачето на наведената електронска адреса. По регистрацијата, корисниците треба да го изберат полето „Најавете се“ за да пристапат до базата на податоци.



НАЈАВЕТЕ СЕ

АРХИВА

Адреса на е-пошта



Адреса на е-пошта

Лозинка



Лозинка

[Заборавена лозинка](#)

Најавете се

За да се одјавите од UCR, изберете го копчето „Одјавување“ во горниот десен агол.



Единствена база на податоци за судски записи

македонски

ПРЕБАРАЈ

НАЈНОВИ СУДСКИ ЗАПИСИ

ОДЈАВУВАЊЕ

Единствена база на
податоци за судски записи

Избор на јазик на Единствената база на податоци

Јазикот на базата на податоци е јазикот што се користи за пребарување на записите. Тоа е јазикот на кој што се прикажува страницата, а не јазикот на самиот запис. Стандардниот јазик на базата на податоци е англискиот, но страницата може да се прикаже на пет други јазици.

Корисниците можат да го променат јазикот на базата на податоци со избирање на една од другите јазични опции од паѓачкото мени во горниот десен агол на страницата:

Bosanski, hrvatski ili srpski (босански/хрватски/српски)

Français (француски)

Kinyarwanda (кињаруанда)



Shqip (албански) и
македонски.

Јазикот може да се промени пред најавувањето или во било кој момент после најавата во системот.

За да дознаете повеќе за пребарувањето на записи на одреден јазик, погледнете го делот „[Јазик](#)“ во овој прирачник.

Преглед на најновите судски записи

Функцијата „Најнови судски записи“ им овозможува на корисниците да ги видат најновите судски записи кои биле додадени во базата на податоци.

По најавата, корисниците можат да ги видат најновите записи со избирање на картичката „Најнови судски записи“ на горниот дел од екранот.

Записите се додаваат во базата на податоци во рок од 24 часа од нивното поднесување.

Напомена: Транскриптите обично се додаваат 10 дена по сослушувањето. Јавните доказни предмети за некои тековни предмети на Механизмот можеби



нема да бидат достапни во јавната база на податоци додека предметот не се заврши.

За да дознаете повеќе околу тоа како да прегледувате поединечни записи, погледнете го делот „[Преглед на резултатите од пребарувањето](#)“ од овој водич.

Пребарување на записи

Страницата за пребарување им овозможува на корисниците да вршат пребарувања врз основа на нивните специфични барања. Корисниците можат да изберат да извршат општо пребарување во записите во базата на податоци или можат да го стеснат пребарувањето со избирање на специфични критериуми за пребарување.

The screenshot displays the 'Единствена база на податоци за судски записи' (Single database for court records) search interface. It features a top navigation bar with 'ПРЕБАРАЈ' (Search) and 'ОДАВУВАЊЕ' (Save). The main section is titled 'ЦЕЛОСНО ПРЕБАРУВАЊЕ НА ТЕКСТ' (Full-text search). Below this, there is a 'Пребарување по наслов' (Search by title) section with a text input field and a 'Пребаруј' (Search) button. The main search area contains several filter sections: 'Обвинет' (Accused) with a dropdown for 'Изберете име / имиња на Обвинет(-и)', 'Јазик' (Language) with a dropdown for 'Изберете јазик', 'Вид на документот' (Document type) with a dropdown for 'Изберете тип на документ / медиум', 'Извор на документот' (Document source) with a dropdown for 'Изберете потекло', 'Формат на документ' (Document format) with a dropdown for 'Изберете наставка(-и) за типот на датотека', 'Број на предметот / Назив на предметот' (Case number / Case name) with a dropdown for 'Изберете број / броеви на предмет(-и)', 'Од датум' (From date) with a date input 'dd/mm/yyyy', 'До датум' (To date) with a date input 'dd/mm/yyyy', 'Број на докажан предмет' (Case number of proven case) with a dropdown for 'Број на докажан предмет', 'Организација' (Organization) with a dropdown for 'Изберете организација(-и)', and 'Сортирај по' (Sort by) with a dropdown for 'Изберете опција(-и) за сортирање'. At the bottom, there are two buttons: 'Пребарај' (Search) and 'Избриши' (Clear).

Совет за пребарување: Корисниците не мора да избираат критериуми за сите полиња. UCR автоматски ги пребарува сите критериуми кога не е избран ниту еден. Сепак, препорачливо е да го стесните пребарувањето колку што е можно повеќе за да обезбедите релевантни и брзи резултати.

Забелешка: за пребарување на целосниот текст, мора да се избере тип на документ и барем еден јазик.

Ако пребарувањето не ги дава посакуваните резултати, постојат два начина за негова измена:

1. со користење на опцијата „Опции за филтрирање“ на страницата со резултати за да се стесне пребарувањето; или
2. со избирање на полето „Пребарај“ во горниот лев агол на страницата за да се вратите на страницата со оригиналните критериуми за пребарување.

Единствена база на податоци за судски записи

македонски

ПРЕБАРАЈ РЕЗУЛТАТИ ОД ПРЕБАРУВАЊЕТО НАЈНОВИ СУДСКИ ЗАПИСИ ОДАВУВАЊЕ

Единствена база на податоци за судски записи

ОПЦИИ ЗА ФИЛТРИРАЊЕ

Обвинет

Изберете име / имиња на О

Јазик

Изберете јазик

Прикажани 1 до 10 од 8,534 записи

IT-03-67-Seselj	Annex to the Handwriting Analysis Report by Dr. Dorijan Kerzan, March 2011 (BCS, 11 Pages)	Exhibit C00025.B Trial Chamber III
Организација: ICTY • Јазик: BCS • Тип на датотека: TIF • Страни: 11 • Датум: 07/03/2011 • Вид на документот: Exhibit		
Преводи		
IT-03-67-Seselj	Annex to the Handwriting Analysis Report by Dr. Dorijan Kerzan, March 2011 (English, 11 Pages)	Exhibit C00025 Trial
Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: TIF • Страни: 11 • Датум:		

За да започнете ново пребарување, кликнете на полето „Ново пребарување“ кое се наоѓа на дното од полето „Опции за филтрирање“.

Организација

Изберете организација(-ии)

Тип на датотека

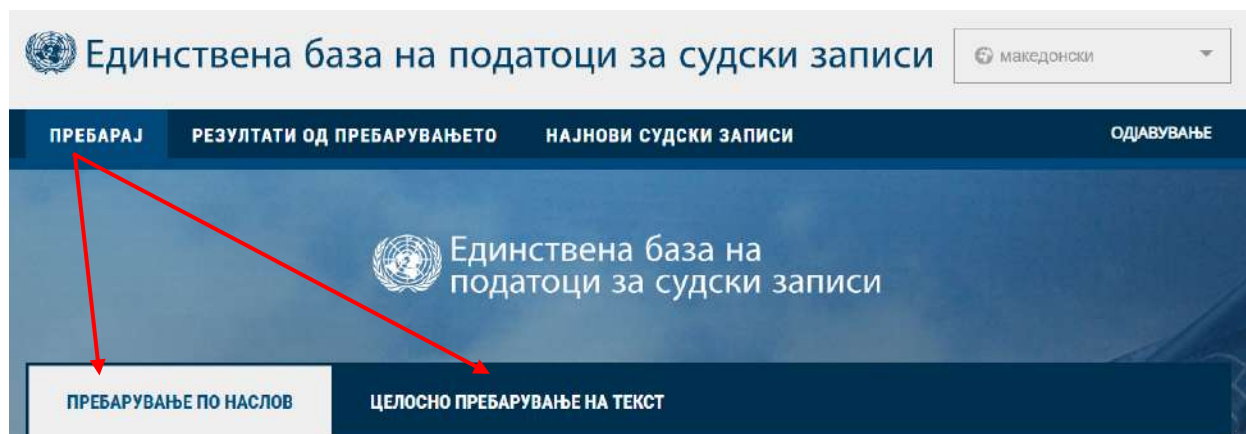
Изберете наставка(-и) за тип

Отстрани го филтерот

Ново пребарување

ПРЕБАРУВАЊЕ ПО КЛУЧНИ ЗБОРОВИ

Постојат два видови пребарувања по клучни зборови: пребарување по наслов и целосно пребарување на текстот. Секоја од овие опции може да се користи заедно со другите критериуми за пребарување кои се достапни во полињата за пребарување.

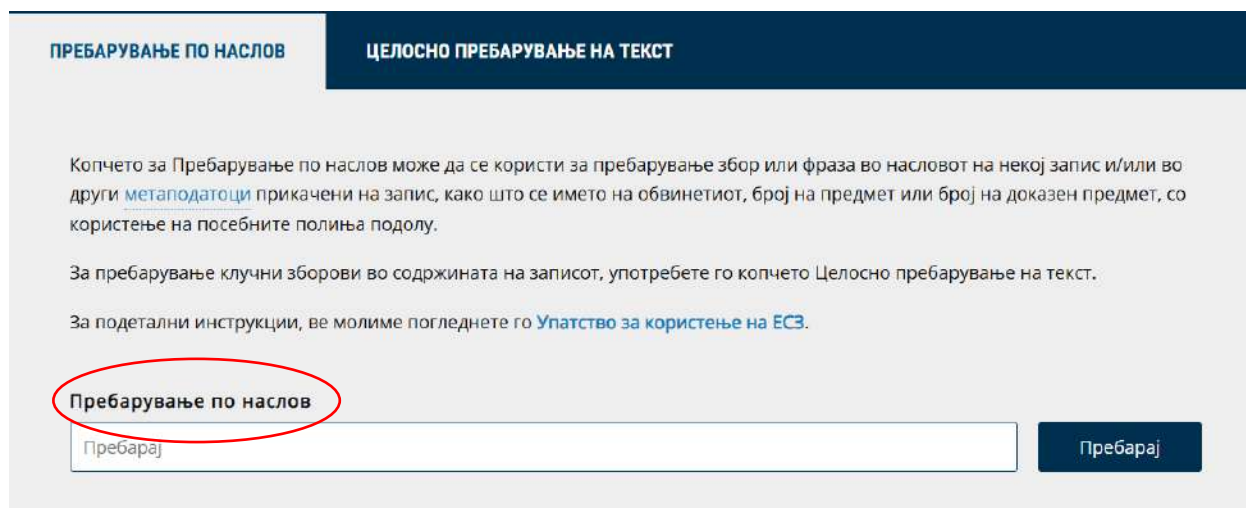


Погледнете го делот „[Пребарување со користење на метаподатоци](#)“ за повеќе информации за пребарување со помош на останатите критериуми.

ПРЕБАРУВАЊЕ ПО НАСЛОВИ

Пребарувањето по наслови ќе го бара клучниот збор или клучната фраза во насловот на записот.

За да побарате клучни зборови во насловот, изберете го полето „Пребарување по наслов“ и потоа напишете го зборот или фразата во полето за пребарување.



Клучните зборови можат да бидат лични имиња, имиња на места, настани или датуми на настаните.

Важни напомени за пребарувањето по наслови:

- Пребарувањето по наслови не разликува мали и големи букви
- Пребарувањето по наслови не прифаќа пребарување со употреба на симболи за замена („*“ или „?“), меѓутоа, системот сам претпоставува дека можеби барате различни форми на зборот, па сте го скратиле за да добиете поголем број на резултати. Затоа е најдобро да се пребарува со користење на коренот на зборот, за да се земат предвид различните варијации при внесување на податоците. На пример, постојат различни начини на кои може зборот „фотографија“ да се спомне во насловот. Пребарувањето со коренот на зборот „фотографија“ ќе даде најголем број резултати, како што е илустрирано подолу.

Клучен збор користен за пребарување	Добиени резултати
„Fotograf“	резултати кои содржат „fotograf“, „fotografija“ и „fotografije“
„fotografi“	резултати кои содржат „fotografija“ и „fotografije“
„fotografije“	резултати кои содржат „fotografije“

- Правописот е важен. Ако зборот што е внесен во полето не се појави точно онака како што е напишан во ниту еден наслов, системот нема да даде резултати (со исклучок на скратените зборови). Системот не нуди предложени резултати за пребарувањата што содржат погрешно напишани зборови.
- Фразите во пребарувањето по наслови мора да бидат напишани точно така како што се појавуваат во метаподатоците на насловите на документите. На пример:

Пребарувањето со:

Повлекување



Пребарува само записи во кои „движење“ директно следи по „повлекување“ во насловот.

Движење
предлогот“.

Нема да даде резултати за „повлекување на

Пребарување со: Пребарува само записи во кои зборот „сертификат“ следи по зборот „смрт“ во насловот.
умреница → Нема да даде резултати за „потврда за смртта“.

Пребарување со: Нема да даде резултати за „потврдата за смртта“.

Поврда за смртта Пребарува само записи во чии наслови трите зборови: „потврда“, „за“ и „смртта“ се појавуваат точно по оној редослед по кој се напишани во полето за пребарување.

- Пребарувањето по наслови генерално дава исти резултати без разлика дали се пребарува со употреба дијакритички знаци или не. Меѓутоа, користењето на прецртаното „Đ“ (мало đ) не е дозволена. Наместо тоа, буквата во базата на податоци е претставена како „d“ или „dj“. На пример:

Зборови во кои е употребена буквата Đ,đ	Нивна транскрипција
Đorđević	Dordevic или Djordevic
Međunarodni	Medjunarodni или Medunarodni
Đorđe Đukid	Djordje Djukic или Dorde Dukic
Tuđman	Tudjman или Tudman
Između	Izmedu или Izmedju

*Забелешка: Користењето на „d“ или „dj“ наместо „Đ“ (đ) во насловите и текстот на записите не е доследно, односно истиот збор може да се појави во било кој облик.

- Кога пребарувате фрази, не користете наводници. На пример, напишете Drinski korpus, а не “Drinski korpus”.
- Кога пребарувате одреден датум во насловот, пробајте со различни варијанти на пишување на датумот. На пример, кога барате записи кои се однесуваат на некој настан кој се случил на 10 март 1994 година, кое било од следните пребарувања може да ви даде резултати:

10. marta 1994	10. marta 1994	10. mart 1994	10. mart 1994
10/03/1994	10-03-1994	03-10-1994	03/10/1994

Совет за пребарување: Форматот на записот може да биде наведен во насловот на записот.

Примери на вообичаените клучни зборови кои се користат за наоѓање на одредени формати на записи се:

Мапа	Model	Fotografija	Video	Skica
Audio	Presretni	Snimanje	Presretni	Izveštaj

Забелешка: пребарувањето по одреден формат може да се изврши со помош на полето „Формат на документот“.

ЦЕЛОСНО ПРЕБАРУВАЊЕ НА ТЕКСТОТ

Целосното пребарување на тестот бара клучни зборови или фрази внатре во содржината на записите. За да пребарувате клучни зборови во содржината на записот, изберете го полето „Целосно пребарување на текст“, впишете ги клучните зборови во полето за пребарување, а потоа изберете го нивото на нејасност на полето „Фазинес“.

ПРЕБАРУВАЊЕ ПО НАСЛОВ

ЦЕЛОСНО ПРЕБАРУВАЊЕ НА ТЕКСТ

Копчето за Целосно пребарување на текст може да се користи за пребарување на збор(ови) или фраза(-и) што се содржани во текстот на некој запис и/или мета-податоци (информации) со користење на посебните полиња подолу.

За пребарување со целосни и точни зборови и фрази на полето за Целосно пребарување на текст, користете „Фазинес 0“. За пребарување на резултати кои содржат варијации на овие зборови и фрази, користете повисок степен на Фазинес (непрецизност).

Тип на документ и Јазик мора да бидат избрани за Целосно пребарување на текст. За секое пребарување може да се избере само еден јазик. За пребарување по клучни зборови во насловот на некој запис, користете Пребарување по наслов.

Целосно пребарување на текст

Фазинес 0 ▾

Важни напомени за целосното пребарување на текстот:

- Внесете ги зборовите во фразата по оној редослед по кој тие зборови би требало да се појават во документот.
- Не користете интерпункциски знаци, вклучително и наводници. Базата на податоци автоматски препознава два или повеќе зборови како фрази.
- Немојте да користите дијакритички знаци. За разлика од пребарувањето по наслови, за целосното пребарување на текстот е важно дали се употребени дијакритички знаци. Користете ги заменските знакови (видете подолу) за пребарување на зборови кои содржат дијакритички знаци, како што се Č,č; D,d; Dž,dž,đ; Š,š и Ž,ž. Целосното пребарување на текстот не разликува големи и мали букви.

НЕЈАСНОСТИ ВО ОСНОВНОТО ПРЕБАРУВАЊЕ

Основното пребарување на целосниот текст се заснова на степенот на „нејасност“, односно степенот до кој резултатите се совпаѓаат со зборовите или фразите внесени во полето за целосното пребарување на текстот. Степенот „0“ може да се користи за барање на точно совпаѓање со збор или фраза, додека пак корисниците можат да изберат и повисок степен на нејасност за да ги земат предвид правописните грешки, варијациите на зборовите и споените или прекинатите зборови предизвикани од грешки при оптичкото препознавање на знаците.

Степенот на нејасност може да се подеси на скала од 0-4, каде што степенот 0 значи дека се пребаруваат зборови или фрази кои се совпаѓаат со клучните зборови, додека пак степенот 4 значи дека се пребаруваат зборови или фрази кои се донекаде слични со клучните зборови.

Последната поставка на нејаснотија е 0.

Совет за пребарување: Зголемете го нивото на нејаснотија доколку пребарувањето дава помалку записи од очекуваното.

ЛОГИЧКИ ОПЕРАТОРИ, ПРЕБАРУВАЊЕ СО СИМБОЛИ ЗА ЗАМЕНА И ПОЗИЦИОНИ ОПЕРАТОРИ (НАПРЕДНО ПРЕБАРУВАЊЕ)

Напредното пребарување може да се изврши со користење на логички оператори, симболи за замена и позициони оператори. Табелите подолу ја објаснуваат секоја метода на пребарување.

Логички оператори		
Логичките оператори се користат за пребарување на сите поими, на било кој од наведените поими или за исклучување на одредени поими.		
Метод на пребарување	Дејствие	Пример
„i“	Користете го „i“ за пребарување на сите наведени поими при пребарувањето. Ова пребарување ќе ги најде документите кои ги содржат сите зборови, без разлика на нивната близина.	Пребарувањето со „Dragomir i Milošević“ ќе ги најде документите кои ги содржат зборовите „Dragomir“ и „Milošević“.
„ili“	Користете „OR“ за да пребарувате записи кои содржат кој било од наведените поими. Ова	Пребарувањето со „Dragomir ili Milošević“ ќе ги најде документите кои

	пребарување ќе најде документи кои содржат кој било од зборовите, без разлика на нивната близина.	ги содржат зборовите „Dragomir“ или „Milošević“
„i ne“	Користете „i ne“ за пребарување на документи кои не го содржат специфичниот поим.	Пребарувањето „Butare i NE Nyiramasuhuko“ ќе ги најде документите кои го содржат зборот „Butare“, а не го содржат зборот „Nyiramasuhuko“

Пребарување со симболи за замена

Симболите за замена се користат за пребарување на префикси, суфикси, корени на зборовите и правописни варијации (вклучувајќи варијации во родот, лицето и падежите специфични за јазикот)

Метод на пребарување	Дејствие	Пример
Свездичка „*“	Свездичката „*“ го зазема местото на секоја буква или знак доколку корисникот не е сигурен која варијација на зборот е користена, или пак онаму каде што тој/таа не е сигурен за правописот.	Пребарувањето со „Bourg*“ дава резултати кои содржат зборови како: „Bourgon“, „bourgmeister“, „bourgmeister's“ и „bourgmistres“
Прашалник „?“	Прашалникот „?“ може да се користи наместо најмногу три букви или знаци во зборот. Ова е корисно за пронаоѓање на странски зборови чиј акцентирани букви или симболи може да бидат приспособени на англискиот јазик.	Пребарувањето со „Babi?“ дава резултати кои ги содржат зборовите: „Babic“, „Babić“, „Babida“, „Babid's“. Пребарувањето со „Bla?ki?“ дава резултати кои ги содржат зборовите „Blaškid“ и „Blaškid's“
Забелешка: овие знаци можат да се комбинираат, но не може да се користат повеќе од 3 прашалници „?“ и една свездичка „*“ во едно пребарување низ целиот текст.		

Позициони оператори

Позиционите оператори се користат за пребарување на зборови кои се наоѓаат во одредена близина еден до друг, или се појавуваат по одреден редослед.		
Метод на пребарување	Дејствие	Пример
W/n	Користете „W/n“ за пребарување на документи во кои два збора (зборот кој се наоѓа пред W/n и зборот кој се наоѓа после W/n) се појавуваат на меѓусебна оддалеченост на одредениот n број на зборови.	Пребарувањето со „naredba W/5 zatvora“ наоѓа документи кои го содржат зборот „naredba“ оддалечен најмногу 5 зборови од зборот „zatvor“.
W/n/EOS (реченица)	Користете „W/n/EOS“ за пребарување документи во кои и двата збора (пред и после операторот) се појавуваат во рамките на одредениот n број реченици.	Пребарувањето со „Gitarama W/5/EOS (centar za obuku)“ наоѓа документи кои го содржат зборот „Gitarama“ заедно со фразата „centar za obuku“ во рамките на 5 реченици.
W/n/EOP (параграф)	Користете „W/n/EOP“ за пребарување документи во кои два збора (зборовите пред и после операторот) се појавуваат во рамките на одредениот n број на параграфи.	Пребарувањето со „vrijednost W/2/EOP (valuta)“ наоѓа документи кои го содржат зборот „vrijednost“ заедно со зборот „valuta“ во рамките на 2 параграфи.
W/n/EOG (страница)	Користете „W/n/EOG“ за пребарување на документи во кои два збора (зборовите пред и после операторот) се појавуваат во рамките на одреден n број на страници.	Пребарувањето со „Granatiranje W/3/EOG (Markale Market)“ ќе најде документи кои го содржат изразот „Granatiranje“ заедно со фразата „Markale Market“ во рамките на 3 страници.
P/n	Користете „P/n“ за пребарување на документи во кои два збора (зборовите пред и	Пребарувањето со „Žalba P/10 Pravilo“ ќе најде документи во кои зборот „Žalba“ се наоѓа пред

	после операторот) се појавуваат во рамките на одреден n број зборови по определен редослед.	зборот „pravilo“ и тие се наоѓаат заедно во рамките на 10 збора.
--	---	--

ПРЕБАРУВАЊЕ СО КОРИСТЕЊЕ НА МЕТАПОДАТОЦИ

Метаподатоците се информации за записот во контекст на судските активности. Овие информации вклучуваат: **UCR – Упатство за употреба**, кој го поднел или го понудил записникот; кога записот е заведен, прифатен или снимен (во случај на снимање во судница); на кој предмет се однесува; за каков тип на документ станува збор; во кој суд е поднесен или примен и, кога станува збор за доказни предмети, кој број на доказ му е доделен.

Полињата за метаподатоци можат да се користат самостојно, во комбинација со едно или повеќе други полиња за метаподатоци и/или во комбинација со клучни зборови во полињата за пребарување на наслови или за целосно пребарување на текстот.

Обвинет	Јазик
Вид на документот	Извор на документот
Формат на документот	Број на предметот/Назив на предметот
Од датум/до датум	Број на доказен предмет
Организација	Сортирај по

ОБВИНЕТ

Полето „Обвинет“ им овозможува на корисниците да пребаруваат записи што се однесуваат на случај(и) на одредени поединци кои се идентификувани како обвинети во предметите на МКСП, МКСЈ и МРМКТ. Имињата на обвинетите се наведени по азбучен ред според презимињата во паѓачката листа на обвинети.

Изберете „Select All“ за пребарување на записи во сите случаи.

Обвинет

Изберете име / имиња на Обвинет(-и)

Select All

Ademi Rahim

Akayesu Jean-Paul

Alagic Mehmed

Aleksovski Zlatko

Alilovic Stipo

Изберете ги сите, едно или повеќе имиња за да пребарате низ записите на сите предмети против избраните обвинети.

Обвинет

× Akayesu Jean-Paul × Hadzic Goran

Напомена: пребарувањето за одреден обвинет ќе ги најде записите од кој било предмет во кој тој/таа обвинет/а се појавил, без разлика дали имало и други обвинети. Притоа, во резултатите ќе бидат вклучени и записите што се однесуваат на другите обвинети во истиот предмет. На пример, пребарувањето за Јосиповиќ Драго ќе даде резултати што се однесуваат и на сите други обвинети во предметот Купрешки и други.

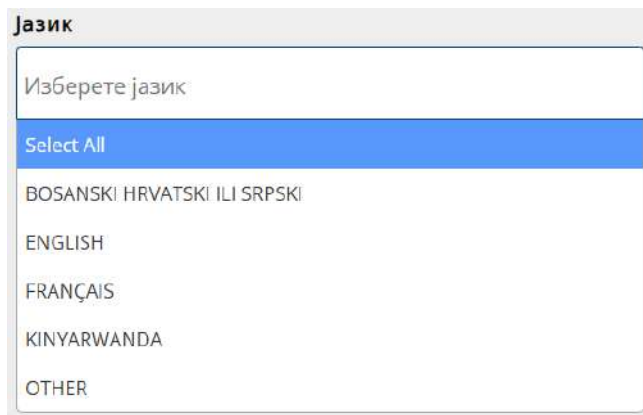
Исто така, корисниците можат да го користат полето Број на предметот/Назив на предметот за да пребаруваат записи од еден или повеќе специфични предмети.

За повеќе информации за предметите и поединечните обвинети, погледнете ги страниците „Предмети“ на веб-страниците на МКСП, МКСЈ и МРМКТ.

ЈАЗИК

Јазиците наведени во полето „Јазик“ се однесуваат на изворниот јазик на записите и нивните преводи.

Во евиденцијата на **UCR** постојат повеќе од 10 јазици. Записите на јазици што не се англиски или француски, како службени јазици на Меѓународните судови, имаат превод на англиски или француски. Изберете еден јазик, сите јазици или било која комбинација од јазици за да добиете записи на посакуваниот јазик/јазици.



Напомена: Кога ја користите опцијата за пребарување на целиот текст, може да се избере само еден јазик одеднаш.

Совет за пребарување: При пребарување на доказни предмети на одредени јазици, корисно е да се има предвид следново:

- Доказите кои не содржат текст (т.е. поголемиот дел од фотографиите) добиваат јазични ознаки или се идентификувани како „Друго“.
- Доказите се појавуваат на својот изворен јазик и исто така имаат преводи (доколку се на друг јазик освен англиски или француски).
- Во двата случаи, најдобро е да се изберат сите јазици, за да бидете сигурни дека сите резултати се прикажани.

Вид на документот

Видовите документи наведени во полето „Вид на документ“ се показател за правната природа на записите во секоја категорија. За повеќе информации за специфичните видови документи кои произлегуваат од судска постапка, погледнете го [Анекс А – Видови документи](#).

Изберете „Select All“ за да пребарувате низ сите видови документи, или изберете еден или повеќе видови документи за пребарување на одредени типови записи.

Вид на документот

Изберете тип на документ / медиум

Select All

Briefs

Confirmation of Indictment

Correspondence

Decisions/Orders

Disclosure

Напомена: Аудиовизуелниот материјал може да се најде во две категории: транскрипти/судски снимки и доказни предмети.

За пребарување на аудиовизуелни докази прифатени од судот, изберете „Exhibits“.

За пребарување на судски снимки, изберете „Transcripts/Court Recordings“.

За упатства за пребарување и прегледување на судските снимки, видете го [Анекс Б – Судски снимки](#).

ИЗВОР НА ДОКУМЕНТОТ

Изворот на документот ги идентификува субјектите кои доставиле записи во предметите пред Меѓународните судови. Примери за извори на документи се:

Обвинетите	<i>Amicus Curiae</i> (Пријател на судот)	Жалбениот совет	Бранителот
Истражителите	Претседателот	Обвинителството	Секретаријатот (Registry)
Претресниот совет на државните претставници		Сведоците	Разни страни. (Miscellaneous Parties)

Изберете еден или повеќе извори за преглед на записи што ги доставиле одредени ентитети. На пример, пребарувањето „Appeals Chamber“ во полето „Извор на документ“ ќе даде резултати за записи кои биле доставени од страна на Жалбениот совет.

Извор на документот

Изберете потекло

- Select All
- None
- Accused
- Amicus Curiae
- Amicus Curiae Investigator
- Amicus Curiae Prosecutor

ФОРМАТ НА ДОКУМЕНТОТ

Полето „Формат на документот“ им овозможува на корисниците да пребаруваат одредени аудиовизуелни, текстуални, сликовни, мултимедијални или други формати.

Формат на документ

Изберете наставка(-и) за типот на датотека

- Select All
- ASF
- AVI
- BMP
- CDA
- DAT

Совет за пребарување: Аудиовизуелните записи можат да бидат во кој било од следните формати: ASF, AVI, CDA, MOV, MP3, MP4, VOB, WAV, WMA, WMV, WMX и WVB.

Кога пребарувате аудиовизуелни записи, изберете ги сите овие опции за да го стеснете пребарувањето само на аудиовизуелни записи.

БРОЈ НА ПРЕДМЕТОТ / НАЗИВ НА ПРЕДМЕТОТ

Полето „Број на предметот / Назив на предметот“ им овозможува на корисниците да пребаруваат записи во конкретно одредени предмети.

Предметите се наведени по реден рбој и организирани според Судот на кој му припаѓаат, започнувајќи со предметите на MKCJ.

Број на предметот / Назив на предметот

Изберете број / броеви на предмет(-и)

ICTR-97-27 [NGEZE, HASSAN]

ICTR-97-27 [NGEZE, HASSAN]

ICTR-97-28 [NGIRUMPATSE, MATHIEU]

ICTR-97-28 [NGIRUMPATSE, MATHIEU]

ICTR-97-29B [NSABIMANA, SYLVAIN - NTEZIRYAYO, ALPHONSE]

ICTR-97-29B [NSABIMANA, SYLVAIN - NTEZIRYAYO, ALPHONSE]

Напомена: еден обвинет може да биде поврзан со повеќе предмети. Затоа, записите што се однесуваат на поединечен обвинет може да се најдат под повеќе од еден избор во полето „Број на предмет/Назив на предмет“. За да ги пребарувате сите предмети во кои одреденото лице било обвинето, пребарувајте во полето „обвинет“.

Само за евиденцијата на МКСЈ и Механизмот: Иако пребарувањето може да се изврши со името на обвинетиот, полето „Број на предметот / Назив на предметот“ не ги наведува сите информации за обвинетиот; за многу предмети со повеќе обвинети се наведува само презимето на едниот од обвинетите, по што следува презимето на другиот.

Со избирање на бројот на предметот или називот на предметот со задебелен фонт, ќе се пребаруваат главниот предмет и сите предмети кои произлегуваат од главниот предмет т.н. подпредмети (жалби, правилото 75Н, непочитување на судот, привремени мерки и сл.). Со избирање на еден или повеќе подпредмети кои се поврзани со специфични типови на предмети, ќе се пребаруваат само записите внатре во тие подпредмети. Само МКСЈ и Механизмот ги разликуваат главните предмети од подпредметите. Пребарувањето по било кој број на предмет/назив на предмет на МКСП ќе најде ги записите и за главните предмети, и за подпредметите.

Број на предметот / Назив на предметот

IT-05-88

IT-05-88 [Popovic et al] ← Ќе ги најде записите од главниот предмет и на подпредметите.

IT-05-88 [Popovic et al]

IT-05-88-A [Popovic (Appeal)]

IT-05-88-AR65.1 [Nikolic D.(Interlocutory)] ← Ќе ги најде записите само од избраниот подпредмет.

IT-05-88-AR65.10 [Popovic et al (interlocutory appeal)]

IT-05-88-AR65.11 [(Popovic et al - Interlocutory Appeal)]

ОРГАНИЗАЦИЈА

Полето „Организација“ им овозможува на корисниците да го стеснат пребарувањето на записи во рамките на одреден суд. Во организациите се вбројуваат: UN-ICTR (Меѓународниот кривичен суд за Руанда); UN-ICTY (Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија) и UN-IRMCT (Меѓународниот резидуален механизам за кривичните судови).

Може истовремено да се избераат една или повеќе организации, или пак да се остави празно полето и така да ги пребарува сите.

Организација

Изберете организација(-ии)

Select All

UN-ICTY

UN-ICTR

UN-IRMCT

БРОЈ НА ДОКАЗНИОТ ПРЕДМЕТ

Бројот на доказниот предмет е број што им се доделува на доказите кои се прифаќаат од страна на судот. Бројот на доказниот предмет има префикс што го идентификува изворот на доказот, по што следува низа броеви (и понекогаш дополнителни букви за идентификација на делови од еден експонат, обично преводи). На пример: P321, D51, C12, P00015, P25a и D340c.

Повеќето префикси се „P“ (обвинителство) или „D“ (одбрана), но некои докази имаат и други префикси, како на пример „C“ (советот) или „IC“ („на судот“) за докази кои се претставени директно за време на судењето (т.е. кои не биле поднесени пред неговиот почеток). Во случаите со повеќе обвинети, на префиксот „D“ може да му претходи број за да се идентификува кој тим на одбраната го понудил доказниот предмет (на пр. 1D, 2D).

Напомена: Не е потребно да се вклучат префиксите во полето „Број на доказниот предмет“ при пребарување.

Полето „Број на доказниот предмет“ ќе ги пребарува сите предмети кои ја содржат точната низа на идентификационите броеви, без оглед на тоа дали во низата има други цифри пред и после наведените во полето. На пример: доколку текстот во полето на доказниот предмет е 15, можни резултати се: P00015, P15, D15, C15, P115, P150, P151, P152, P153, D215, D315, P415, P00015, P00015a, P00015b, D00015 и C00015.

Кога го користите полето „Број на доказниот предмет“, уверете се дека сте избрале „Exhibits“ во полето „Вид на документ“.

Вид на документот		Извор на документот
x Exhibits		Изберете потекло
Формат на документ		Број на предметот / Назив на предметот
Изберете наставка(-и) за типот на датотека		Изберете број / броеви на предмет(-и)
Од датум	До датум	Број на доказен предмет
dd/mm/yyyy	dd/mm/yyyy	135

Совет за пребарување: Броевите на доказните предмети ги утврдува Секретаријатот за време на сослушувањето или ги впишува во интерни меморандуми. Броевите на доказните предмети може да се најдат во транскриптите или во одредени пресуди.

Напомена: Понекогаш на предметот му се доделува број на доказен предмет пред да биде прифатен. Ако подоцна доказот не биде прифатен, тој нема да стане дел од судскиот список (т.е. нема да биде достапен преку UCR, бидејќи Механизмот не го чува).

Од датум / До датум

Полето „Од датум / До датум“ се користи за пребарување на записи според датумот кога: документот е потпишан, доставен или поднесен до судот; доказниот предмет е внесен во списокот или кога е извршено снимање на рочиштето.

Напомена: Опсегот на датуми се однесува само на датуми поврзани со судот. Тој не се однесува на датумите на настаните кои можеби се опишани во записите. За пребарување на настани според одредени датуми, користете ги опциите за пребарување по наслов или целосно пребарување на текстот.

За да пребарувате одреден датум, внесете го датумот во формат „ден/месец/година“ во двете полиња „Од датум“ и „До датум“.

Од датум	До датум
01/07/1995	01/07/1995

За да пребарувате опсег на датуми, користете го форматот „ден/месец/година“, така што ќе го внесете датумот на почетокот во полето „Од датум“, а датумот на завршетокот во полето „До датум“.

Од датум	До датум
01/07/1995	31/07/1995

За да пребарувате од одреден датум до најновиот датум што постои во записите, внесете го датумот на почетокот во полето „Од датум“, а полето „До датум“ оставете го празно.

Од датум	До датум
01/07/1995	dd/mm/yyyy

Совет за пребарување: Датумот наведен во UCR ќе се разликува во зависност од видот на документот.

Поднесоци	датумот се однесува на	датумот на потпишување (често тоа е истиот датум кога записникот е поднесен до судот)
Доказ	датумот се однесува на	датумот на поднесување (често тоа е истиот датум кога записникот е поднесен до судот)
Транскрипт	датумот се однесува на	датумот на рочиштето
Снимка од сослушување	датумот се однесува на	датумот на рочиштето

СОТИРАЈ СПОРЕД

Користејќи го полето за сортирање, корисниците можат да ги сортираат своите резултати на различни начини. Автоматски зададениот редослед е според датумот. Резултатите можат да се сортираат според:

- Опис на предметот – име на обвинетиот и видот на судење;
- Датум – датум на потпишување, архивирање, прифаќање или снимање на записникот (за аудиовизуелни снимки од рочишта);
- Извор на документот – субјектот кој го доставил записот;
- Вид на документот – категорија што ја опишува правната природа на записот;
- Јазик – јазик на записот и
- Број на страници – број на страници во документот.

Преглед на резултатите од пребарувањето

Откако ќе ги внесете критериумите за пребарување, кликнете на полето „Пребарај“ во долниот дел на страницата за да ги добиете резултатите.



Пребарај

Избриши

Напомена: изберете „Избрипи“ доколку сакате да ги отстраните одбраните критериуми од сите полиња за метаподатоци и да започнете ново пребарување.

Совет за пребарување: За да ги прегледате оригиналните критериуми за пребарувањето, кликнете на картичката „Пребарување“ на горниот дел од страницата. За да се вратите до резултатите од пребарувањето, изберете го полето „Резултати од пребарувањето“.



Единствена база на податоци за судски записи

македонски

ПРЕБАРАЈ

РЕЗУЛТАТИ ОД ПРЕБАРУВАЊЕТО

НАЈНОВИ СУДСКИ ЗАПИСИ

ОДЈАВУВАЊЕ

Единствена база на
податоци за судски записи

ПРЕГЛЕДАЈТЕ ГИ РЕЗУЛТАТИТЕ

По неколку секунди ќе се појави страницата со резултати од пребарувањето со листа на документи кои ги содржат критериумите поставени на претходната страница за пребарување.

ПРЕБАРАЈ

РЕЗУЛТАТИ ОД ПРЕБАРУВАЊЕТО

НАЈНОВИ СУДСКИ ЗАПИСИ

ОДЈАВУВАЊЕ

Единствена база на
податоци за судски записи

ОПЦИИ ЗА ФИЛТРИРАЊЕ

Обвинет

Изберете име / имиња на О

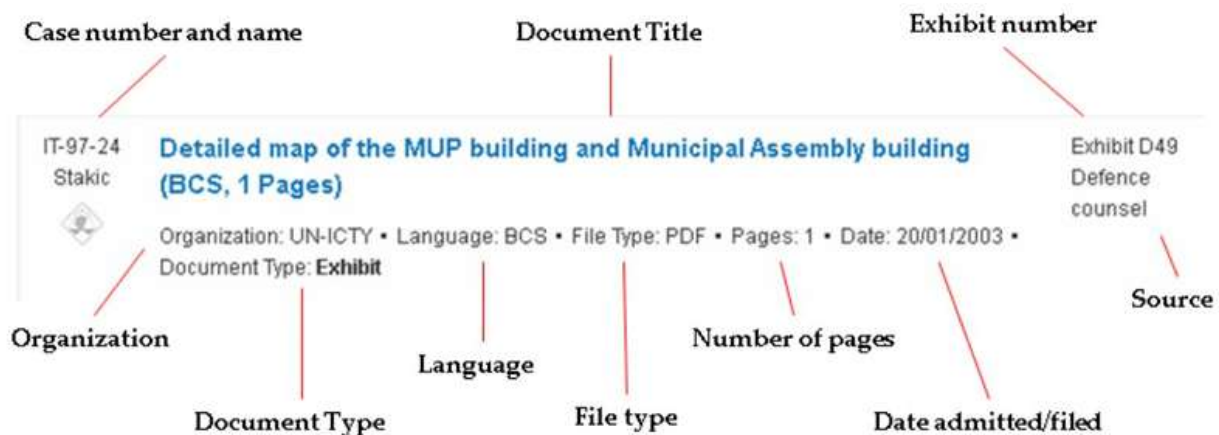
Јазик

Прикажани 1 до 10 од 24 записи

MICT-15-96
Stanisic and
Simatovic**The Independent print article entitled "My meeting with monster
Mladic", undated. (BCS, 3 Pages)**Организација: MICT • Јазик: BCS • Тип на датотека: TIF • Страни: 3 • Датум:
14/10/2019 • Вид на документот: Exhibit
Преводи • Погледнете го скенираниот документExhibit
1D00437.8
Defence
counsel

UCR прикажува 10 резултати одеднаш во опаѓачки редослед според датумот, или според редоследот одбран со помош на функцијата „Сортирај по“, доколку таа функција е искористена.

Секој документ содржи поврзани метаподатоци кои даваат информации за самиот документ. Дијаграмот подолу ги идентификува секој од овие елементи.



Совет за пребарување: Користете ги поврзаните метаподатоци за да извршите дополнителни пребарувања или да го ревидирате тековното пребарување. На пример, со користење на метаподатокот за датумот поврзан со погорниот доказан предмет, може да се изврши пребарување на транскрипти од денот кога доказот бил примен (20.01.2003). Параметрите за тоа пребарување би биле:

Обвинет: Stakić Milomir

Вид на документ: Транскрипти / Снимки од рочишта

Од датум / До датум: од 20/01/2003 до 20/01/2003.

ПРЕГЛЕДАЈТЕ ГИ ДОКУМЕНТИТЕ

За преглед на документот со можност за преземање и зачувување, кликнете на насловот на документот.

За да го видите документот директно во UCR читачот, кликнете на „Погледнете го скенираниот документ“. Забелешка: Оваа опција не е достапна за сите документи.

IT-97-24

Stakic

**Public Transcript of Hearing 20 January 2003 (English, 124 Pages)**

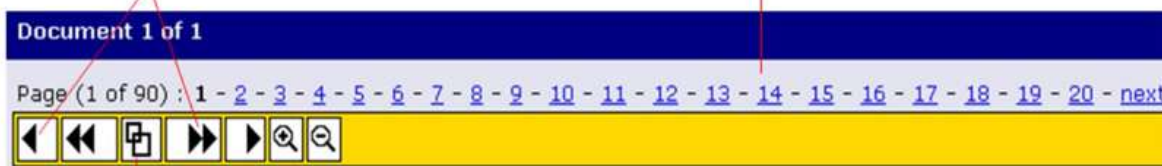
Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: DOC • Страни: 124 • Датум:

20/01/2003 • Вид на документот: **Transcript**Поврзани документи • **Погледнете го скенираниот документ**Transcript
Trial
Chamber II

За да се движите низ документот во читачот на базата, можете да ги користите врските до поединечните страници или стрелките за навигација. Поединечните стрелки ве поместуваат напред или назад за една страница, додека двојните стрелки ве водат директно до првата или последната страница од документот. Алтернативно, документот може да се прикаже на една долга страница низ која може да се лизга.

Стрелки за навигација

Линкови на страницата

Лизгачки екран на кој документот
е прикажан на една страна

Големината на текстот може да се зголеми или намали со помош на иконите со лупи кои се наоѓаат во лентата со алатки.

За да го преземете документот, да го испечатите во PDF форма, или да ги погледнете својствата на документот, изберете ја соодветната икона во горниот десен агол на екранот.

Симнување

Својства на
документот

Печатење во PDF

ПОГЛЕДНЕТЕ ГИ ПОВРЗАНИТЕ ДОКУМЕНТИ

За преглед на поврзаните документи, кликнете на копчето: „Поврзани документи“.

IT-97-24

Stakic

**Public Transcript of Hearing 20 January 2003 (English, 124 Pages)**Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: DOC • Страни: 124 • Датум: 20/01/2003 • Вид на документот: **Transcript**[Поврзани документи](#) • [Погледнете го скенираниот документ](#)Transcript
Trial
Chamber II

Врската поврзани документи ве води до резултати кои се однесуваат на документот кој се прегледува. Подолната табела прикажува примери со видови документи и поврзаните документи со нив.

Вид документ	Тип на поврзани документи
Транскрипти	Верзија од расправата на англиски и француски јазик
Пресуди	Обем на поврзани пресуди
Поднесоци	Одлуки, одговори, предлози итн.
Доказни предмети	Делови на еден доказ (на пример преводи на видео записи и разни исечоци од видеата)
Снимки од сослушувањата	Сите останати снимки од истото рочиште (просечното траење на сослушувањето во текот на денот трае 3-5 ленти, во зависност од должината на сослушувањето).

Напомена: сите записи немаат поврзани документи.

ПОГЛЕДНЕТЕ ГИ ПРЕВОДИТЕ

За да ги погледнете преводите, кликнете на полето „Преводи“.

IT-01-47

Hadzihasanovic et al.

Video footage showing kidnapping of Zivko TOTIC, dated 15-Apr-93 (IT-95-14/2-T Defense Exhibit D 215/1)English transcript of the video footage B/C/S transcript of the video footage (English, 3 Pages)
Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: TIF • Страни: 3 • Датум: 23/07/2004 • Вид на документот: **Exhibit**
[Преводи](#) • [Погледнете го скенираниот документ](#)

Exhibit P
757e
Prosecution

Врската „Преводи“ ги прикажува преводите на документот. Сите документи кои не се на англиски или француски јазик, ќе имаат превод на еден од тие јазици. Врската ќе се појави само ако се достапни преводи за таа ставка.



Blaskic Order concerning vandalism at Kiseljak police station, dated 4 September 1992, signed by Blaskic. (BCS, 1 Pages)

Организација: ICTY • Јазик: **BCS** • Тип на датотека: TIF • Страни: 1 • Датум: • Вид на документот: **Exhibit**

[Преводи](#) • [Погледнете го скенираниот документ](#)

Јазик на оригиналот

IT-95-14/2
Kordic and
Cercez



Преводи

Blaskic Order concerning vandalism at Kiseljak police station, dated 4 September 1992, signed by Blaskic. (English, 1 Pages)

Organization: UN-ICTY • Language: **English** • File Type: TIF • Pages: 1 • Date: • Document Type: **Dokazni predmet 205a**

Exhibit 205
Prosecution

Blaskic Order concerning vandalism at Kiseljak police station, dated 4 September 1992, signed by Blaskic. (French, 1 Pages)

Organization: UN-ICTY • Language: **French** • File Type: TIF • Pages: 1 • Date: • Document Type: **Dokazni predmet 205b**

[Погледнете го скенираниот документ](#)

ФИЛТРИРАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Кога ќе се изврши почетното пребарување, резултатите може да се филтрираат од страницата „Резултати од пребарувањето“ за да се добијат порелевантни записи. За да го филтрирате пребарувањето, додадете дополнителни критериуми во кое било од полињата под делот „Опции за филтрирање“.

Напомена: Полето „Извор на документот“ во делот „Опции за филтрирање“ содржи поткатегории кои не се појавуваат на почетниот екран за пребарување. Користете ја опцијата „Опции за филтрирање“ за да ги ограничите резултатите на овие поткатегории.

ПРЕБАРАЈ РЕЗУЛТАТИ ОД ПРЕБАРУВАЊЕТО НАЈНОВИ СУДСКИ ЗАПИСИ ОДЈАВУВАЊЕ

Единствена база на податоци за судски записи

ОПЦИИ ЗА ФИЛТРИРАЊЕ

Обвинет
Milosevic Slobodan

Јазик
Изберете јазик

Вид на документот
Изберете тип на документ /

Прикажани 1 до 10 од 324 записи (филтрирани од вкупно 4,708 записи)

IT-02-54 Milosevic	Map of the Racak area. The map was marked by the witness (English, 1 Pages) Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: TIF • Страни: 1 • Датум: 01/12/2005 • Вид на документот: Exhibit	Exhibit D330 Defence counsel
IT-02-54 Milosevic	Map of def.243 mbr (English, 1 Pages) Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: TIF • Страни: 1 • Датум: 01/12/2005 • Вид на документот: Exhibit Поврзани документи	Exhibit D329,1 Defence counsel
IT-02-54 Milosevic	Map of Meja Region Marked by Witness Odak (English, 1 Pages) Организација: ICTY • Јазик: English • Тип на датотека: TIF • Страни: 1 • Датум: 16/11/2005 • Вид на документот: Exhibit	Exhibit D328 Defence counsel

Функцијата „Опции за филтрирање“ може само да го стесне пребарувањето во рамките на првично избраните критериуми за пребарување, но не може да го прошири.

На пример, ако во почетното пребарување се пребарувало само низ обвиненијата како критериум, во делот „Опции за филтрирање“ филтерот нема да дозволи проширување на пребарувањето за во резултатите да може да се вклучат и „Доказни предмети“. Ке дозволи филтрирање само на поткатегории во рамките на типот на документ „Обвиненија“.

Document Type

Select document/media type

- Indictments
- Advertisement of indictment
- Indictment
- Supporting material
- Decisions
- Certificate

За да ги проширите резултатите од пребарувањето или да измените некои од критериумите користени во првичното пребарување, изберете го полето „Пребарување“ на врвот на страницата.



Ако добиените резултати не се корисни, изберете „Отстрани го филтерот“ за да ги отстраните критериумите од полињата за метаподатоци, или изберете „Ново пребарување“ за да започнете со пребарување одново. Двете опции се достапни на лентата „Опции за филтрирање“ на левата страна од екранот.

Отстрани го филтерот

Ново пребарување

Понатамошна помош

За техничка помош со базата на податоци, вклучувајќи и проблеми со регистрацијата или најавувањето, контактирајте ја поддршката на Единствената база на податоци за судски записи на електронската адреса: ucrdwebmaster@irmct.org.

За дополнителна помош при пребарување на записи во Единствената база на податоци, пополнете го образецот за барање информации за евиденцијата и архивата достапен на: <https://www.irmct.org/en/records-enquiry>.

Доколку не можете да го пополните онлајн образецот, за да пристапите до регистарот обратете се до контакт лицата:

Евиденција на МКСР и Механизмот
во Аруша

Електронска адреса: marsarusha@un.org
marshague@un.org

Тел. :+255 27 256 5612

Преку Њујорк +1 212 963 2848

Haki Road, парцела број 486 блок А,
Област Lakilaki, округот Arumeru,
PO Box 6016, Аруша, Танзанија

Евиденција на МКСЈ и Механизмот
во Хаг

Електронска адреса:

Тел. +31 (0)70 512 5511

Churchillplein 1 2517 JW Хаг

Холандија

Анекс А – Видови документи

Вид на документ	Дефиниција и употреба
Поднесок	Поднесок е писмен документ кој содржи преглед на фактите, доказите и правните аргументи што странката има намера да ги изнесе во врска со одредени прашања (на пример, во однос на обвинувањата за наводното злосторство).
Одобрување на обвинителниот акт	Одобрувањето на обвинителниот акт е одлука на судија на МКСП, МКСЈ или Механизмот дека, врз основа на материјалот доставен од обвинителот, постои <i>prima facie</i> аргумент за секоја од точките наведени во обвинението. Обвинението може да биде поднесено само по неговото потврдување.
Преписка	Преписката вклучува меморандуми и писма кои се испратени или примени од страна на МКСП, МКСЈ или Механизмот во врска со конкретни предмети и обвинети. Примери за преписки се: писмата од и до државните власти во врска со налози за апсење; интерни меморандуми за закажување на рочишта; писма од и до одбраната во врска со привремено пуштање на слобода на обвинетите; и преписка во врска со здравствената состојба на обвинетиот во притвор.
Одлуки или наредба	Одлука или наредба е одлука на советот за прашања покренати во текот на постапката.
Документи кои овозможуваат увид во доказите	Станува збор за документи како: копии од докази, изјави на сведоци, транскрипти или други материјали што ги поседува обвинителството или одбраната и што ги доставува до другата страна во согласност со Правилникот за постапката и доказите.
Доказни предмети (експонати)	Доказен предмет е дел од физички или документарен доказ кој бил

	предложен од една од страните и кој бил прифатен од Советот. Забелешка: Материјалот што го имале или го имаат обвинителите на соодветните трибунали, но не бил предложен или не бил прифатен како доказ, не претставува дел од судската евиденција.
Обвинителен акт	Обвинителниот акт содржи конкретни обвиненија против обвинетиот. Исто така, во него се наведуваат сите материјални факти што ги поткрепуваат обвиненијата, како што се информациите за обвинетите и нивната улога во временскиот период на кој се однесува обвинението.
Пресуда	Со пресудата се утврдува конечната одлука во предметот. Таа содржи детално резиме на аргументите на страните и заклучоците на Советот во врска со тие аргументи. Многу пресуди ја вклучуваат и процесна историја на предметот, која дава преглед на процедуралните прашања што биле покренати, вклучувајќи и усни и писмени одлуки.
Барање	Барањето е жалба, барање или предлог што странката го поднесува до Советот за да одлучи по одредено прашање.
Известување	Известувањето е документ што ја информира странката или советот дека е преземено одредено дејствие (на пр. дека странката постапила согласно директивата или поднела документ).
Одговор	Одговорот е писмен поднесок поднесен од една од страните кој формално се однесува на аргументите на другата страна.
Транскрипит/судски снимки	Транскриптот е доследен приказ на судскиот процес. Транскриптите се достапни на англиски и француски јазик, како официјални јазици на

	Меѓународните судови. Аудиовизуелните снимки од сослушувањата на МКСР, МКСЈ и Механизмот се достапни на англиски и француски јазик. Покрај тоа: - Некои снимки од сослушувањата на МКСР се достапни на кињаруанда јазик. - Снимките од рочишта на МКСЈ се достапни на босански/српски/хрватски јазик. - Снимките од сослушувањата во Механизмот се достапни на: ○ кињаруанда јазик (само од огранокот во Аруша) ○ босански, хрватски и српски јазик (само од огранокот во Хаг). За сите три институции достапни се и снимки од рочишта во судниците, кои ги содржат јазиците на кои присутните говореле. Овие снимки се нарекуваат „Floor“ снимки.
Налози и судски покани	Налогот е барање од МКСР, МКСЈ или Механизмот до властите и сите службени лица и агенти на сите држави-членки на Обединетите нации за апсење, притвор и трансфер на обвинет до Трибуналите. Судска покана е посебен вид наредба издадена од Советот до поединец или организација за да се принуди на присуство на сведоци или изведување докази.
Материјали во врска со сведоците	Материјалот поврзан со сведоците вклучува листи на сведоци, списоци на доказни предмети предложени преку одредени сведоци, изјави на сведоците под заклетва и искази на сведоците. Напомена: материјалот поврзан со сведоците може да се најде и во други видови документи.



Анекс Б – Судски снимки

За пребарување на судски снимки, изберете го полето за пребарување по наслов. Во полето „Вид на документот“ изберете „Transcripts/Court recordings“. Внесете го зборот „видео“ во полето за пребарување. Доколку ви е познат датумот на сослушувањето, внесете го во полињата „Од датум“ и „До датум“. Изберете го насловот на бараната снимка во полето „Резултати од пребарувањето“ за да го отворите видеото.

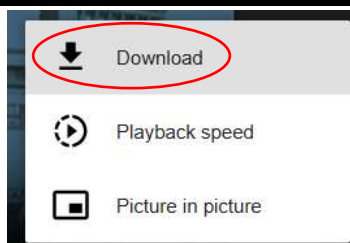
Напомена: Корисниците можат да ги пренесуваат видеата директно од својот прелистувач со кликање на копчето „Пушти“ во долниот лев агол на прозорецот за репродукција.



Основниот звук на снимките е „floor“ (јазик на подот), што претставува јазикот или јазиците што се зборуваат во судот без превод. Сепак, секое видео има четири аудио канали: јазикот кој се зборува на подот, англиски, француски и босански/српски/хрватски или кињаруанда (или, повремено, јазикот на сведокот, ако не е ниту еден од наведените). За да го преземете видео, кликнете на копчето „Download“ директно над прозорецот за репродукција.



Алтернативно, кликнете на трите точки прикажани во долниот десен агол додека го гледате видеото и изберете „Download“.



Видеозаписите се големи датотеки и нивното преземање може да потрае неколку минути. Снимките може да започнат да се репродуцираат неколку минути пред да започне вистинската снимка од сослушувањето. Во тој период на доцнење, прозорецот за репродукција може да биде затемнет или да го прикажува логото на еден од трибуналите.

Дополнително, видеото може да се гледа во режим „Слика во слика“, што овозможува да се гледа преку мал, лебдечки прозорец кој останува видлив додека прелистувате други страници. За да го гледате видеото во „Слика во слика“ режим, изберете ги трите точки во долниот десен агол, а потоа изберете „Picture in picture“.

